

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

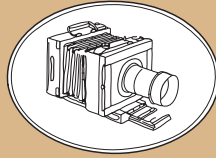
Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

OBJEKTIV

Nr. 152

December 2017

Dansk Fotohistorisk Selskab

HOS ONE OF MANY CAMERAS KOMMER GAMLE STØVEDE TING FRA
HYLDERNE TIL LIVE. VI SÆLGER MASSER AF ANALOG KAMERAER OG
OBJEKTIVER TIL UNGE, DER LIGE HAR OPDAGET GLÆDEN VED
FOTOGRAFI OG GAMMEL MEKANIK. SÅ HUSK AT VI KØBER, BYTTER OG
SÆLGER BRUGTE – OG NYE – KAMERAER & OBJEKTIVER.
OG JA, VI GIVER LIDT MERE END DE ANDRE FOR DET VI KØBER.

Vores yngste kunde indtil videre, Victor, dukkede op i butikken med 500 kroner, som han havde fået i fødselsdagsgave.
Han ønskede sig brændende et analog kamera og gik herfra med sit nye (gamle) Nikon FG med en 35mm f2.5 og 2 ruller Kodak Tri-X

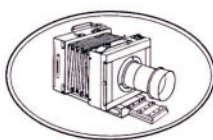

ÅBNINGSTIDER: TIRSDAG – FREDAG FRA 1200–1800 & LØRDAG FRA 1000–1700
ONE OF MANY CAMERAS · GRÅBRØDRE TORV 4 · 1154 KØBENHAVN K · TLF 3514 7258
WWW.ONEOFMANYCAMERAS.COM · WWW.FACEBOOK.COM/ONEOFMANYCAMERAS
EMAIL: CONTACT@ONEOFMANYCAMERAS.COM

Indhold

- 5** **Teknikken bag JPAs stereokameraer
og Elfelts stereobilleder**
Peter Randløv
- 12** **Barske skæbner**
Fotografer i Løgstør og Svaneke
Ann Vibeke Knudsen
- 22** **Nikon - 100 år**
Klaus-Eckard Riess
- 29** **Minox 35**
Leif Johansen
- 36** **Billedgruppen**
Gerhard Ryding
- 40** **Bog- & Udstillingsomtale**
Svend Erik Jeppesen
- 42** **Medlemsorientering**
Svend Erik Jeppesen
- 48** **Anvisningssalg**
Leif Germann Jensen

Forside
*Nikon S fra 1952 eller 1953.
Kameraet tilhører Harvey Hansen*

*Anna Larssen, skuespiller, forfatter og prædikant.
Fotograferet af Peter Elfelt.
Fra Lennart Webers bog "Arven efter Elfelt II".*

Teknikken bag JPAs stereokameraer og Elfelts stereobilleder

Peter Randløv

Nogle indledende tanker om JPAs stereokameraer

Jens Poul Andersen bliver ofte kaldt "Geniet fra Nellerød", og det med rette, for det er imponerende hvilken opfindsomhed denne selvlærte snedker har vist hvad angår fremstilling af kameraer, film-optagere og –fremvisere m.v. Men hvis man ser på detaljerne i hans stereokameraer, dukker der en række spørgsmål op.

Hvorfor udviklede og raffinerede han ikke kamerateypen frem for hele tiden at lave nye typer? Hvorfor glasplader og hvorfor det mærkelige format 100 x 165 mm? Hvorfor har mange danske fotografer valgt at købe JPA-kameraer gennem Elfelts forretning frem for et af de mere moderne udenlandske kameraer f.eks. med avanceret optik, lukkere og vekselskassetter?

Selvom JPAs kameraer kunne bruges håndholdt, så tyder alt på, at de er bygget til brug med stativ. F.eks. er fokusering på nogle typer meget vanskelig uden brug af matskive, som de alle har. At vende og skifte kassetterne kræver lidt af en blæksprutte, og de ret primitive optikker kræver ofte lange eksponeringstider.

Først nogle elementære begreber vedrørende stereofotografering: Det naturlige synsfelt har ikke en skarp afgrænsning, men når man tager et billede er billedet indrammet, man "ser" gennem et vindue kaldet **stereovinduet** ved stereofotografering.

Regel nr. 1: Det nærmeste punkt i motivet skal (som udgangspunkt) ligge bag stereovinduet.

En anden vigtig definition er **deviationen**, som er forskellen mellem venstre og højre billede. Hvis stereovinduet er korrekt, vil et punkt i den fjerneste del af motivet i højre billede være lidt til højre for det tilsvarende punkt i venstre billede, og forskellen er netop deviationen.

Regel nr. 2: Deviationen, D , i det fjerneste punkt i motivet må ikke være større end $1/30$ af stereovinduet's bredde.

Regel nr. 3: Der må ikke være nogen vertikal afvigelse, og der må naturligvis ikke være nogen rotation.

Om regel nr. 1: Stereovinduet

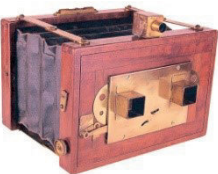
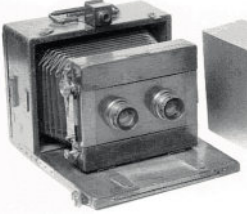
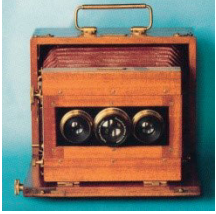
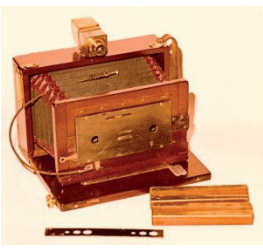
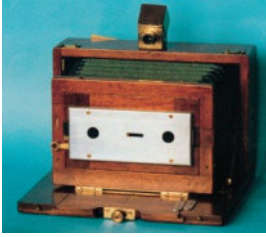
Hvis **nærpunktet** i de to venstre/højre billeder er placeret ens i de to billeder, dvs. med samme afstand til billedets kant, så vil nærpunktet ligge i stereovinduet. Hvis man flytter nærpunktet i venstre billede til venstre (eller højre nærpunkt til højre) vil motivet flyttes væk fra vinduet. Omvendt, hvis man flytter de to nærpunkter mod hinanden, så kommer nærpunktet foran stereovinduet. Dette udnytter man i mange 3D film til at "smide" ting og sager i hovedet på publikum.

Hvis nærpunktet ligger foran vinduet, men gennemskæres af vindueskanten, kaldes det vinduesfejl. Hvis kanten derimod ikke gennemskæres, kan effekten udnyttes kreativt, så f.eks. en person i billedet rækker hånden gennem vinduet mod tilskueren.

Om regel nr. 2: Deviation

Værdien $1/30$ er erfaringsmæssigt en øvre grænse for hvor stor deviationen må være for at hjernen kan opfatte de to billeder som et 3D billede ved projektion. En mindre overskridelse af grænsen kan for nogle give ubehag (kvalme, hovedpine), en stor overskridelse medfører at billedet ikke virker. I moderne 3D film er der en tilbøjelighed til at gå til grænsen eller at overdrive, i biografen kan man modvirke dette ved at sætte sig længere tilbage fra skærmen.

Med $D = \text{maks. } 1/30$ er resten ren geometri. Hvis man optager med "normalbrændvidde" (= negativets diagonal) kan man udregne to eksempler:

			
JPA u. nummer	JPA u. nummer	JPA nr. 150	JPA nr. 165
			
JPA nr. 174	JPA nr. 201	JPA nr. 212	JPA nr. 218
			
JPA nr. 230	JPA nr. 232	JPA nr. 252	JPA nr. 273
			
JPA nr. 282	JPA nr. 285	JPA nr. 286	JPA nr. 288
			
JPA nr. 292	JPA nr. 309	JPA nr. 319	JPA nr. 320

Oversigt over de stereokameraer, der findes på foto.

- 1 **Fjernpunktet**, F , er uendelig langt væk (i praksis mere end 100-200 meter).

Afstanden til nærpunktet N , skal mindst være $30 \times B$, hvor B er basisafstand, dvs. afstanden mellem de to objektiver. Hvis $B = 65$ mm skal $N \geq \text{ca. } 2$ m.

- 2 Hvis $N = 1$ m og F er uendelig langt væk skal $B \leq 33$ mm. For $N = 1$ m og $B = 65$ mm kan man dog også regne sig til, at $F \leq 2$ m for at overholde $1/30$ reglen.

De fleste stereokameraer har en fast basisafstand på 70-65 mm, men hvis motivet inklusiv nærpunktet er langt væk kan man ved at forøge B få dybde i motivet. Det kaldes **hyperstereo**.

Et Eksempel: Vi flyver i 10 km højde. Dvs. at B skal være $\leq 10.000/30 = 333$ meter – et pænt stort kamera. Men da vi bevæger os med 800 km/t eller 222 m/s kan vi tage to billeder med $333/222 = 1,5$ sekunders mellemrum. Det kan give ganske flotte billeder af skyerne eller af landskabet med "lilleput-effekt".

JPA	STEREOKAMERAER										29/09-17
NR	Type	Negativ mm	Matskive mm	B mm	Blende	Lukker	Optik	F ca. mm	År	Bruger	Tilhører nu
Uden nr. A	Kassekamera	120x165	120x160	70	Rotation	Vippe	Indvendig. Akromat	120			Nationalmuseet/Dep. DF
Uden nr. C	Kassekamera	90x180	95x165	80	Rotation	Ingen	Udv. Aplanat	120		"Tilhører A. Andersen"	Danmarks Tekniske Mus.
Uden nr. B	Bælg, siderne klappes ud	110x170	100x150	78	Rotation	Blad	Indvendig. Akromat	150			Nationalmuseet/Dep. DF
150	Bælg, 2 stænger top, 1 stang bund				Rotation	Vippe	Indvendig		1891		Svensk museum
163?	Bælg, siderne klappes ud	110x170	100x160		Rotation	Blad	Indv. Akromat				Danmarks Tekniske Mus.
165	Bælg, siderne klappes ud		100x180	80	Rotation	Blad	Indv. Akromat	150			DF. Solgt 2017 til privat
174	Bælg, knækket		100x160	77	Rotation	Blad	Indvendig. Akromat	110			Danmarks Fotomuseum
201	Bælg, knækket				Rotation		Indvendig				Mr. Lang, England
203	Bælg, optisk bænk	110x170	115x155		Rotation	Blad	Indv. Akromat				Danmarks Tekniske Mus.
204	Bælg, hængslet forplade	120x165				Jalousi	Mangler				DTM/brændt 1978
212	Bælg, saksekonstruktion	110x170			Rotation	Blad	Indvendig		c. 1895	Dr. Mundt, Farum	Furesø Museer
218	Bælg, knækket	100x165	100x155	78,5	Rotation	Blad	Indvendig				Privat
230	Bælg, hængslet forplade	110x170			Rotation						Nordsjællands Folkemuseum
232	Bælg, hængslet forplade	120x165			Iris?	Jalousi	Udvendig		1898	Cand. Polyt E. Hirtzprung	Privat
252	Bælg, hængslet forpl. Mono/Ster.	120x165				Jalousi	Zeiss anastigmat				DTM/brændt 1978
257	Bælg, hængslet forplade	108x165		80	Iris	Jalousi	Udskiftelig forplade		c. 1900	Cand. Petersen, Carlsberg Laboratoriet	DK Cykelmuseum, Aalestrup.
263									1902		
264	Bælg, hængslet forplade								1903		Privat
265	Rejsekamera, bælg	130x180					Zeiss Protar				Privat
266	Bælg, Hængslet forpl. Mono/Ste.		115x155		Rotation	Inen	Stereolinser mangler				Danmarks Tekniske Mus.
273	Bælg, hængslet forplade	120x165	115x150	71	Rotation, koblet Stereo Kodak Model 1	Jalousi	E. Suter	120	c. 1904	Peter Elfelt	Danmarks Fotomuseum
282	Bælg, 2 stænger top, 1 bund	110x170	100x155				Anastigmat	130			DF. Solgt 2017 til privat
285	Bælg, hængslet forplade	100x165	100x155	77	Skydeblende		Indvendig Akromat		1907	Dir. H.H. Schou	Privat
286	Kasse med forskydelig front	100x155 og x147		57-82	Rotation	Jalousi	Dobbelt Anastigmat	95, 105, 120	c. 1908	Civ.ing. Thorvald Hansen	Privat
288	Bælg, hængslet forplade	100x155			Skydeblende		Indvendig Akromat				Privat
292	Bælg, hængslet forplade	110x170			Skydeblende	Blad	Indvendig				Privat
304	Stereokamera	110x170									DTM/brændt 1978
309	Bælg, saksekonstruktion	100x165	96x158	63	Skiveblende	Blad	Indvendig				Privat
317	Bælg, hængslet forplade	120x165			Skiveblende	Jalousi					Privat
319	Bælg, hængslet forplade	110x170			Skydeblende						Nordsjællands Folkemuseum
320	Bælg, hængslet forplade	110x170					Busch, aplanat		1920		DTM/brændt 1978

Oversigt over kendte stereokameraer fremstillet af JPA.

Hypostereo er derimod når man går meget tæt på makro- eller mikroskopoptagelser. Her skal basisafstanden reduceres, i makrooptagelser til få mm. Et godt stereobillede kræver en god forgrund. N må helst ikke være større end 50 x B og hvis N er større end 100 x B vil billedet virke fladt.

Om regel nr. 3: Ingen vertikal- eller rotations-fejl

Det giver næsten sig selv. Det vil sige at f.eks. horisonten skal være placeret ens i de to billeder og vandret.

Et kritisk blik på Elfelts stereobilleder

Nu er vi rustet til at kaste et kritisk blik på fortidens stereobilleder. Her kan vi se på Elfelts billeder, for her kender vi mange af de kameraer, de er taget med.

Deviationen (regel nr. 2) er der sjældent problemer med. Tværtimod er der mange billeder, der godt kunne have lidt mere dybde. For de få bille-

der hvor deviationen er $> 1/30$ går det som regel godt, fordi håndstereoskoperne er "tilgivende", men billederne dur ikke til projektion.

Hvad angår stereovinduet (regel nr. 1) er den helt gal. Man skal lede længe for at finde et billede, hvor stereovinduet er korrekt.

Forklaringen ligger i kameraets opbygning. De fleste af JPAs stereokameraer har negativformatet 100 x 165 mm, men det er kun 100 x 150 mm, der er udnyttet. Hvert billede er således 100 x 75 mm, dvs. der er en afstand fra midte til midte på 75 mm. På mange af kameraerne er $B = 77 - 78,5$ mm, hvilket er alt for meget. Hvis et nærpunktet i en afstand af 2 m skal ligge i stereovinduet, skal kameraet "skele", så B burde være $= 75 - 5 = 70$ mm.

På Elfelts eget kamera fra ca. 1904 er $B = 71$ mm, men på det tidspunkt er de fleste billeder i Stereoskop Galleriet allerede optaget, og mange af billederne de efterfølgende år er taget af andre fotografer bl.a. H.H. Schou, hvis kamera JPA nr. 285 fra 1907 har $B = 77$ mm.

*Billede med stor vinduesfejl og mindre vertikalfejl.
Elfelt u. nr. ca. 1900.
Samling Danmarks Fotomuseum.*

*Her er stereovinduet og vertikalfejlen rettet, så billedet kan bruges til projek-tion.
Bemærk de kraftige beskæringer i højre og venstre sider.*

Billederne Elfelt nr. 4737 til 4757 fra 1904 er en serie kvindestudier, hvor stereovinduet er nogen-lunde korrekt. Et godt gæt er, at Elfelt har taget disse med billeder med sit nye JPA nr. 273. Disse billeder har heller ikke den tøndeformede fortegning, som findes på de billeder, der er taget med JPA kameraer med simple akromat linser.

Billedet ovenfor har også vertikalfejl, hvilket nemt opstår ved billedernes fremstilling. Billederne, som set på matskiven, er på hovedet. Når man retvender pladen og laver en kontaktkopi, er højre billede til venstre. Derfor skal de to billeder klippes fra hinanden og byttes om før de klæbes på karton. Derved opstår der nemt en vertikalfejl.

JPA nr. 286 blev lavet til civilingeniør Thorvald Hansen, der ligesom Elfelt var medlem af Stereoskopklubben. Dette kamera havde udvendig, udskiftelig optik. Dobbelte anastigmater med brændvidder 95, 105 og 120 mm, og B kunne justeres fra 57 til 82 mm. Det er måske det mest avancerede stereokamera JPA har lavet.

I klubbens diskussionshæfter kan man se, at Thorvald Hansen var lidt af en tekniknørd, men der er desværre ikke fundet nogen af hans billeder, så måske har teknikken interesseret mere end billederne.

Negativformatet er af forskellige kilder opgivet meget varierende. Det opgivne format kan være glaspladen, matskiven eller det udnyttede format på negativet. For mange kameraer er der opgivet en størrelse på 110 x 170 mm. Det har måske været "halvplade" på 4½" x 6½" eller 108 x 165 mm. For de kameraer jeg har haft lejlighed til at opmåle har formatet imidlertid været 100 x 165 mm. Kassetens indvendige brede er 100 mm så formatet 108x165 passer ikke. Det eneste standardmål med denne bredde er 100 x 150 mm, men da glaspladerne er fastholdt på de smalle sider, kan en 100 x 150 plade ikke monteres.

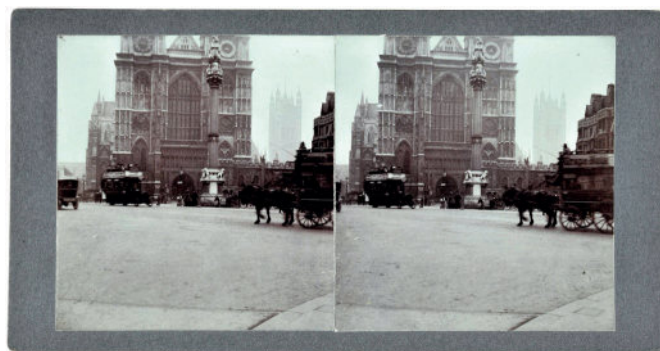
Formatet et lidt af et mysterium. Var det et format Elfelt fik specialfremstillet for at holde på kunderne?

JPA nr. 285 fra 1907 på tidstypisk stativ uden mulighed for justering. Kameraet har tilhørt dir. H.H. Schou, der var en af Elfelts flittigste fotografer. Privat eje.

På et overraskende sent tidspunkt er man begyndt også at bruge planfilm, der findes i format 100 x 150 mm, og som kan bruges med et passende planfilmindlæg.

Der er fire typer af JPAs stereokameraer: Kassekamera eller bælg med hhv. knækled, sakseled eller hængslet forplade. Generelt gælder det, at fokusering med matskiven forudsætter, at kameraet er på stativ. Datidens stativer havde ikke kuglehoved, så kameraet har været placeret vandret evt. ved hjælp af den ofte indbyggede libelle. Langt de fleste af billederne har horisonten eller fjernpunktet placeret tæt på midten af billedet afhængigt af billedets beskæring. F.eks. er der billeder af bygninger, hvor toppen er skåret af mens der er alt for megen uinteressant forgrund med brosten. Styrrende linjer var ikke god smag så hellere en dårlig komposition. Kun få kameraer, bl.a. JPA nr. 285, havde mulighed for at forskyde optikken opad for at kompensere.

Den snedige lille søger med en matskive på 20 x 25 mm og omvendt billede gjorde det muligt at benytte kameraerne håndholdt, men det har været svært at vende eller skifte dobbeltkassetterne uden at kameraet var på stativ. På nogle af de rejsekameraer JPA lavede kunne forpladen udskiftes med en plade med to objektiver til stereofotografering.

Westminster Abbey 1908. Billeder taget med stativ med vandret horisont midt i billedet. Fotograferet af H.H. Schou. Egen samling.

JPA kamera nr. 286 fra ca. 1908 med udskiftelig optik og variabel stereo-base. Kameraet har tilhørt civilingeniør Thorvald Hansen, der var medstifter af Stereoskopklubben. Privat eje.

Hvis man ser på lukkere og blændere vidner det også om stor variation og fantasifuldhed. Den store variation i kamera- og lukkertyper kan skyldes, at kameraerne blev fremstillet enkeltvis på bestilling.

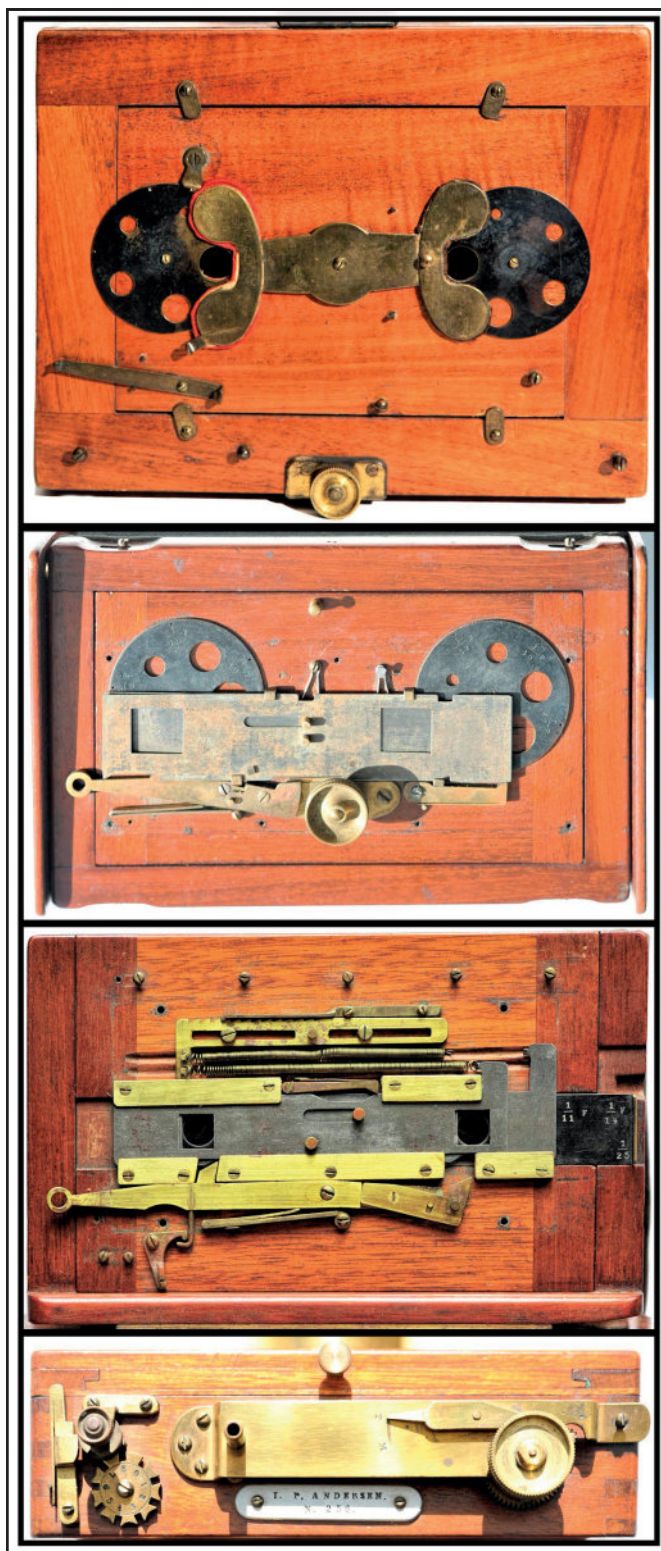
Den ældste og mest primitive lukkertype ses øverst på billedet. Den består simpelthen af en vippearms, der af en elastik eller fjeder trækkes hen over objektivåbningen. En mellemstilling benyttes til tidsoptagelser eller til indstilling på mat-skiven. De næste to typer er skyde- eller bladlukkere med hhv. rotations- og skydeblænde (nr. 165 og 285). De to små paler mellem objektivåbningerne spænder lukkeren til hhv. tids- og momentoptagelser (T og M). Rotationsblenderne er ikke kobledede (undtagen nr. 273) og temmelig besværlige at indstille. På kamera nr. 285 kan lukkertiden varieres ved at spæde de to fjedre efter en skala 1 til 10, men mange af kameraerne har kun en fast lukkertid og T.

På grund af lukkerens placering, var det nødvendigt at placere optikken bag ved lukkeren og blænden. Afstanden er på et par kameraer målt til ca. 40 mm, hvilket kan undre, da blendens helst skal placeres så tæt ved det optiske midtpunkt som muligt.

Det sidste billede viser oversiden af en jalousi- eller spaltelukker, som findes på de mest avancerede kameraer, hvor optikken er udskiftelig. Den her viste lukker er fra nr. 256, som ikke er et stereokamera, men den samme lukker findes f.eks. på nr. 273, Peter Elfelts eget kamera. Når den store fingerskrue til højre drejes til første klik, er lukkeren åben til fokusering, og drejes til andet klik, ruller jalousien helt for og lukkeren er spændt og kan udløses ved at løfte armen helt ude til højre. Der er en studs til en pneumatisk udløser, der har trykket luft i en lille gummiblære under armen. Med en lille fingerskrue i venstre side kan lukkeren spændes i 8 trin.

En morsom detalje ved JPAs kameraer er, at næsten alle skruer er træskruer (skruet i træ). De fleste ville nok bygge lukkeren op på en metalplade, men JPA havde tilsyneladende mere tillid til skruer i træ. Eller måske var små maskinskrue med tilhørende snittapper for kostbare?

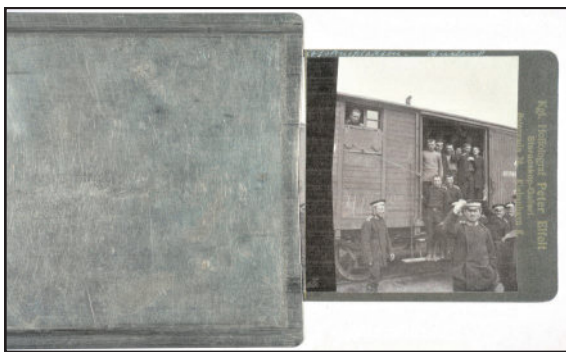
J.P. Andersen brugte kun de bedste materialer. De kameraer jeg har haft lejlighed til at istandsætte har næsten kun haft behov for lidt rensning. Fokuseringen går normalt stramt, hvilket kan klares med fint sandpapir. Lukkeren skal blot renses for

De fire lukkertyper på JPAs stereokameraer. Alle lukkerne er fremstillet af JPA.

snavs, hvilket er nemt på grund af den simple opbygning. Læderbælgene er stadig tætte efter mere end 100 år.

En enkelt undtagelse er Elfelts eget kamera, hvor der på grund af flittig brug er opstået en utæthed under hans rejse til USA. Det må være surt at komme hjem med en stak plader med falsk lys.

Den russisk-japanske krig. Togtransport 1905. Det sorte felt på højre billede matcher nøjagtigt blændpladen fra en JPA aluminiumskasette. Elfelt nr. 5608. Fotograf: Johan Stöckel, der drog til Sibirien som tilsynsførende ved hospitalsbyggeri i forbindelse med krigen. Han blev senere chef for det, der i dag hedder Tøjhusmuseet. Samling Det Kongelige Bibliotek.

Som nævnt ovenfor kan en tøndeformet fortegning sandsynliggøre, at et billede er taget med et JPA kamera. Men af og til ses billeder, hvor blændpladen i kassetten ikke er trukket helt ud, som vist nedenfor. Her er det helt sikkert, at det er et JPA kamera, fordi kanten af det sorte felt på højre billede helt matcher den krumme kant, som findes på JPAs aluminiumskassetter. Det sorte felt er naturligvis i midten da højre og venstre billede er byttet om ved monteringen. Andre billeder i serien viser f.eks. jernbaneskiner med den karakteristiske tøndeformede fortegning.

J.P. Andersens stereokameraer var alle meget smukt forarbejdede og meget innovative, der er ingen, der er helt ens. JPA har næppe fotograferet selv. Hvis han havde været interesseret i selve billedet havde han sikkert rettet problemet med den store basisafstand.

Kameraerne er formentlig fortrinsvis fremstillet på bestilling. Prisen var ca. 200 kr. afhængig af udførelsen, svarende til ca. 15.000 kr. i dag. Et af de mere avancerede franske stereokameraer med det store format kostede jf. et engelsk katalog ca. 30£ eller svarende til 40.000 kr. i dag, hvilket måske forklarer, hvorfor man har foretrukket JPAs kameraer.

Ifølge Stereoskopklubbens vedtægter fra 1908 skulle de cirkulerende glasdiapositiver have et mål på 120 x 165 mm, så medlemmerne var bundet til at arbejde med det meget store format. Måske har Elfelts mening her vejet tungt, så medlemmerne var henvist til at købe JPAs kameraer gennem ham.

Det er ikke lykkedes trods mange litteraturstudier at finde en forklaring på, at formentlig de fleste af

Elfelt i USA 1915. Eksempel på falsk lys på grund af utæt bælge. Desuden har billedet en betydelig vinduesfejl, bemærk æslet til højre i højre billede. Samling Andreas Trier Mørch.

JPAs stereokameraer er til glaspladenegativer på 100 x 165 mm. JPA fremstillede skæremaskiner, så måske skar man selv pladerne til. JPA lavede også indlæg til planfilm, men konservatisme har medført at man brugte glasplader op til 1920'erne.

Spørgsmålene i indledningen er ikke endeligt besvaret, men måske er vi kommet lidt nærmere. Registrering af JPAs stereokameraer pågår stadig. Forhåbentlig bliver der mulighed for at fotografere og registrere kameraer hos bl.a. Danmarks Tekniske Museum, Nationalmuseet og Nordsjællands Folkemuseum.

Litteratur:

Geniet fra Nellerød – en dansk Edison. Særtryk fra Frederiksborg Amts Avis 14.10.1972.

Objektiv nr. 38. 1987. Temanummer. Stereoskopi.

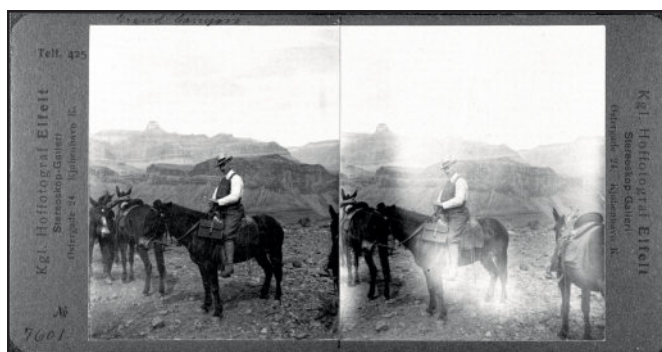
Objektiv nr. 66. 1994. Temanummer. Jens Poul Andersen.

Objektiv nr. 90. 2000. Temanummer. Peter Elfelt, Kongelig hoffotograf.

Holbo Herreds Kulturhistoriske Centre, Årbog 2004. Nellerødmandens værksted af Jens Kaarill.

Objektiv nr. 120. 2008. Temanummer. Stereoskopklubben 1908-2008.

Objektiv.dk om J.P. Andersen. [Objektiv.dk/nyhome/?page_id=2195](http://objektiv.dk/nyhome/?page_id=2195).

Barske skæbner

Fotografer i Løgstør og Svaneke

Ann Vibeke Knudsen

I ældre tid døde mange fotografer alt for unge. Omgangen med kemikalier og store mængder vand i et fugtigt miljø var ikke befordrende, hvis man oveni var udsat for smitte. Tuberkulosen var en alvorlig dræber i store dele af Europa i 1800- og første halvdel af 1900-tallet. De menneskelige og familiemæssige omkostninger når sygdommen ramte, kunne være næsten ubærlige. Artiklen er skrevet ud fra familien Nyholm Olsens erindringer og beretter om Svaneke-fotograferne Jenny og Christian Nyholm Olsen og Karen Hansen.

I april 1917 rejste den lille Else og søsteren Ingrid, fem og syv år gamle, sammen med deres moster Marie, fra Trollhättan i Sverige hjem til deres mor, fotograf Jenny Nyholm Olsen i Svaneke. Moderen havde da, sammen med søsteren Karen Hansen, der også var fotograf, endelig fået gang i deres nye fotoatelier i Storegade i Svaneke og alt syntes at gå som det skulle. Moderen ville så gerne se sine to små piger nu, tre måneder efter deres fars død og nu, hvor foråret ville gøre den lange rejse nemmere. Faderen havde også været fotograf, ægteparret havde haft fotoatelier i Løgstør i

otte år. Men på grund af hans alvorlige sygdom (tuberkulose), havde man besluttet at slå sig ned i Svaneke, hvor det ville være lettere for moderen at klare sig alene med hendes families støtte og med et fotoatelier. Sådan fortæller Else Larsson, født Nyholm Olsen, i sine erindringer mange år senere.

Fotograf Christian Nyholm Olsen i årene 1880-1908

Christian Nyholm Olsen var født 1880 i Halling ved Odder i Jylland, og havde egentlig tænkt sig at blive journalist. Han havde været på Ry Højskole, hvor han havde klaret sig rigtig godt, og det må have vakt hans interesse for journalistfaget. Han arbejdede da også kortvarigt på en avis, familien mener, det var i Aarhus. Men fotograferhvervet var også en attraktiv mulighed i tiden, så han valgte at blive fotograf.

Hvor han blev udlært ved familien ikke, men det har formentlig også været i Aarhus, og da familien i deres gemmer har et portræt af hans senere hustru, Jenny Hansen med en veninde, fotograferet hos William Winkler i Søndergade 32 i Aarhus, hvor han havde atelier fra 1903-1905, kunne man forestille sig, at Christian Nyholm Olsen havde været i lære der, eller i hvert fald været ansat der.

Christian Nyholm Olsen havde først eget fotografisk atelier i Skolegade i Holstebro fra marts 1906 til november 1907, og her gik det endda så godt, at han i april averterede efter en "rejsefotograf" til

Familien Nyholm-Olsen i Løgstør. Fra venstre Inger, som var født 1910, i midten lille Else, født 1911, på skødet af sin mor Jenny. På skødet af moster Karen Hansen til højre er det Jens Christian, født 1913. Foto omkring 1915 af Christian Nyholm-Olsen. BØA.

Christian Nyholm Olsen og Jenny Hansen, fotograferet 1908 af hendes læremester Karl Christensen i Hornslet.

Portræt af Jenny Hansen. Foto 1907 af Christian Nyholm Olsen.

Portræt af Christian Nyholm Olsen. Foto 1907 formentlig af Jenny Hansen.

hjælp i atelieret. Før og efter boede han i Aarhus. I de par år havde han lært Jenny Hansen fra Svaneke at kende og i 1907 blev de forlovet under et julebesøg hos familien i Svaneke.

Fotograf Jenny Hansen i årene 1883 til 1908

Jenny Hansens far, købmand Jens Chr. Hansen i Svaneke, ønskede, at hans børn – også døtrene – skulle have en uddannelse. Han havde tre døtre, ældst var Marie, født 1880, hun havde gået på handelsskole i Rønne. Jenny var næstældst fra 1883 og Karen yngst, født 1885. De to yngste piger uddannede sig som fotografer. De to sønner, Christian Emil Peter, født 1887, blev møbelsnedker og lillebror Peter Bech Hansen fra 1894, blev maskinmester og kom ud at sejle.

Jenny var god til at tegne, så valget faldt bl.a. derfor på fotografhåndværket. Hun var først et år, fra november 1901 til november 1902, hos højskolefotograf Karl Kristensen i Askov. Derefter var hun 1½ år hos fotograf N.P. Kirkegaard i Holbæk, og så fra april 1904 og året ud hos fotograf Sofus Christensen i Helsingør. I 1905 var hun ansat hos en fotograf i Vejle og endelig fra 1906 til 1908 hos fotograf Karl Kristensen i Hornslet.

Hvornår Jenny og Christian lærte hinanden at kende ved familien ikke, men det var Karl Kristensen, der fotograferede det unge, nyforlovede par i begyndelsen af 1908.

Meddelelse	
Telefon 298 Sølvmedaille 1891 Anbefaling Frk. Jenny Hansen Svaneke	Sølvmedaille 1891 fra Sofus Christensen, Fotograf, Stengade Nr. 30, Helsingør, den 24. 12. 1904.
I Tidsrummet fra 1. April 1904 – 24. Decbr. 1904 har Frk. Jenny Hansen fra Svaneke været Medhjælper i min fotografiske forretning. Hun har i denne Tid væsentlig været beskæftiget med negativ & positiv Retouche, og har udført sit arbejde hurtigt og pålideligt, og tillige været flittig og uholdende, og kan jeg derfor anbefale hende til ærede Collegaer. Sofus Christensen Fotograf.	

Anbefaling fra Jenny Hansens arbejdsgiver Sofus Christensen i Helsingør. Teksten lyder:

"I Tidsrummet fra 1. April 1904 – 24. Decbr. 1904 har Frk. Jenny Hansen fra Svaneke været Medhjælper i min fotografiske forretning. Hun har i denne Tid væsentlig været beskæftiget med negativ & positiv Retouche, og har udført sit arbejde hurtigt og pålideligt, og tillige været flittigt og vedholdende, og kan jeg derfor anbefale hende til ærede Collegaer.

Sofus Christensen Fotograf."

Tilhører Ingrid Larsson, Skanør.

Ungdomsportræt af Jenny Hansen, fotograferet af Christian Nyholm Olsen. Glasplade i fotograf Karen Hansens samling. BM

Fotograferne Christian og Jenny Nyholm Olsen i årene 1908-1917

Jenny Hansen og Christian Nyholm Olsen blev gift i Svaneke i august 1908. Et stort og festligt bryllup, hvor hele den bornholmske familie var samlet. Derefter rejste de to unge til Løgstør, Christian Nyholm Olsen var netop fyldt 28 og Jenny 25 år.

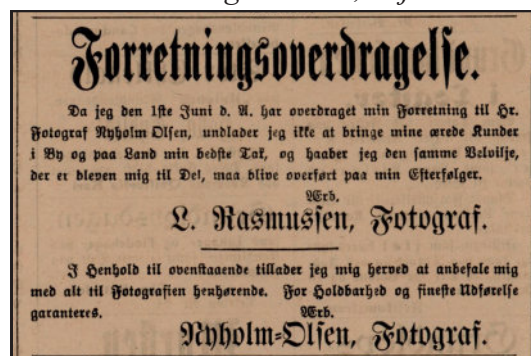
I Jernbanegade i Løgstør havde de, med Jennys fars hjælp, etableret sig med fotoatelier i en stor

Portræt af Christian og Jenny Nyholm Olsen ca. 1910. Lokalhistorisk Museum for Løgstør og Omegn.

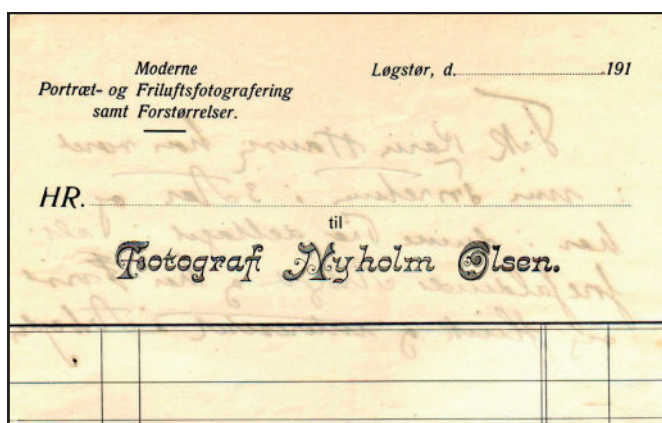
ejendom. De overtog fotograf Lars Rasmussens forretning, han havde haft fotoatelieret i Jernbanegade fra ca. 1900 til familien Nyholm Olsen overtog det i 1908.

Løgstør Avis, 3. juni 1908.

Jernbanegade 20 i Løgstør på hjørnet af Østergade. Familien Nyholm Olsen havde lejlighed på første sal. Atelieret lå i tagetagen med indgang fra Jernbanegade. Døren var flankeret af to høje udhængsskabe fyldt med fotografier. Læg også mærke til udhængsskabene ved plankeværket til gården. Foto Nyholm Olsen 1912. Lokalhistorisk Museum for Løgstør og Omegn.

Datteren Else mindedes hjemmet i Løgstør, lejligheden med fire værelser og køkken på første sal, samt et rummeligt atelier med mørkekammer og også et gæsteværelse i tagetagen. I stueetagen boede ejeren og en anden familie. Der var trappe med indgang fra gaden og også en køkkentrappe ud til gården. Her var der toiletter, vaske- og brændehus i en bygning i gården. Der var gas i køkkenet, men lejligheden blev opvarmet af høje sorte kakkelovne. Om vinteren blev de fyldt med kul om morgenen og var siden varme det meste af dagen.

Oversvømmelse i Løgstør 1915. Fotografen har fået sit eget firmaskilt med på billedet. Lokalhistorisk Arkiv for Løgstør og Omegn.

Regning fra Nyholm Olsen i Løgstør. Foto tilhører Ingrid Larsson, Skanør

Datteren Else fortæller om sine forældre: De var et meget lykkeligt par. De var oprigtigt forelskede i hinanden og de var fast besluttede på at opbygge en harmonisk og tryk tilværelse sammen. ”Min far var stilfærdig og eftertænksom og en smule filosofisk. Min mor havde et mere temperamentsfuldt væsen. De kompletterede hinanden. De var begge to arbejdsomme og energiske, og allerede fra starten lykkedes deres fotoatelier i Løgstør.” Portræt- og familiefotografering lå i tiden, og portrætterne krævede særlig omhyggelighed, den rigtige belysning, skyggelægning, komposition og retouchering. Der var kun få fotografer i Løgstør og omegn. Der var mange små landsbyer tæt på byen og portrætfotografering var da højeste mode. Det varede ikke længe, før de fik brug for medhjælpere og elever og Jenny Nyholm Olsen fik hurtigt en tjenestepige, der skulle hjælpe med alt det huslige.

Der er bevaret mange originale fotografier fra deres hånd i familiens eje og i Løgstør lokalhistoriske arkiv. Først og fremmest portrætter, men også fotografier af bygninger, grupper, begivenheder osv. Der er også trykte postkort udgivet af Nyholm Olsen, så ægteparret har selvfølgelig også udnyttet den store interesse, der da var for at købe, sende og samle postkort. ”Forstørrelser” re-

klamerede Nyholm Olsen med, og på billeder af deres egne stuer kan vi se fine, store billeder især af familiens børn. Dertil har arkivet knap 200 af de to fotografers glasplader, en del af dem kan man ”bladre” i på den digitale arkivside, arkiv.dk.

I begyndelsen af 1910, 16. januar, fik familien en lille datter. Hun var ventet med glæde både af forældre, bedsteforældre og nærmeste familie. Hun blev døbt Inger i Løgstør Kirke. Familieførelsen betød, at der kom besøg helt fra Bornholm, en lang rejse dengang.

I sommeren 1911 var det Jennys tur til at besøge forældre og familie på Bornholm. Hendes mand kunne ikke forlade deres travle virksomhed. På det tidspunkt ventede Jenny sit andet barn.

Den lille Else – som mange år senere har fortalt sin barndomshistorie – blev født i oktober 1911 og blev døbt i Løgstør Kirke anden juledag. Faddere var to onkler, Christian Emil Peter Hansen fra Bornholm og farbror Gerhard Laursen samt Louise Myhre, en ungdomsbekendt af Jenny, som på det tidspunkt var elev hos Christian Nyholm Olsen. Hun var datter af kaptajn Carl Myhre i Svaneke, og han var en bror til fotograf Valdemar Myhre.

Jennys søster Karen Hansen med sit håndarbejde. Lokalthistorisk Museum for Løgstør og Omegn.

Christian Nyholm Olsen i sofaen med de mange fotografier på væggen. Lokalthistorisk Museum for Løgstør og Omegn.

Nederste billede er fra Elses dåb 26. december 1911. Jenny med Else, Gerhard Lauersen (halvbror til Chr. Nyholm Olsen), ukendt kvinde, Jennys bror Christian Hansen og Christian Nyholm Olsen. Kvinden ved bordet er Louise Myhre med fotograffamiliens ældste datter Inger. Det er anden juledag, det tændte træ ses i stuen ved siden af. Læg mærke til fotografierne, store forstørrelser af familien til højre og Svaneke Stubmølle over døren. Jennys mor var søster til møllejer Bech. Til venstre under uret er det bornholmske terracottapletter. De tre billeder tilhører Lokalthistorisk Arkiv for Løgstør og Omegn.

I februar 1913 fødte Jenny en lille dreng, som blev døbt Jens Christian efter sin morfar i Svaneke. Den endnu ugifte moster Marie kom til Løgstør og hjalp med at passe tre børn og en nybagt mor. Nu var familien på fem medlemmer. Alt så godt og lykkeligt ud. Christian Nyholm Olsen var flittig og havde en god indtægt, Jenny bidrog med sit, hun var specielt en meget dygtig retouchør. Dertil var hun, fortæller datteren Else, en dygtig husmor, hun holdt af at lave mad og bage og hun var dygtig til håndarbejde. Hun var ihærdig og nøjsom. Hun kunne sidde oppe halve nætter og brodere kraver og hagesmækker til sine børn. I 1913 var Jennys søster Karen flyttet til Løgstør. Hun ville også gerne være fotograf og var i lære hos Christian Nyholm Olsen. Hun boede hos familien og var et skattet familiemedlem.

Christine Hansen, f. Bech med datteren Jenny Nyholm Olsen omkring 1910, hvor det første barnebarn var født. Christine Hansen var søster til ejeren af stubmøllen i Svaneke, Peter Emilius Hansen Bech. Fra Philip Kofoeds arkiv.

I august 1914 brød verdenskrigen ud. Den kom til at påvirke alle, med rationeringer, smalhals, usikkerhed og dertil minefyldte farvande – når man skulle til og fra Bornholm. I løbet af sommeren 1915 blev det bestemt, at den ældste søster Marie skulle giftes med en ung svensk mand, som hun havde lært at kende nogle år tidligere på handelskolen i Rønne. Han var også en tid gartnererelev i Rønne. Han hed Henning Andersson og var født i Tomelilla. Han var siden udenlands nogle år, men i november 1915 blev Marie og Henning gift i Sverige og bosatte sig i nærheden af Trollhättan og etablerede sig med et stort gartneri.

1915 blev et hårdt år for familierne i Løgstør og Svaneke. I september mistede familien, til deres store sorg, deres ”kære lille mormor”, Christine

Hansen. Hun havde skrantet nogen tid og blev bare 59 år. Samme år blev Christian Nyholm Olsen syg med en forkølelse, der udartede til en lungebetændelse. Det var alvorligt dengang, hvor man endnu ikke havde penicillin. Der var meget arbejde i fotoatelieret, så han kunne ikke holde sig i ro. Børnene mindedes, at han sad ved sit arbejdsbord med høj feber. Kort tid efter blev hele familien ramt af en gulsotepidemi, som hærgede i Løgstør på den tid. Børnene kom sig snart under huslægens omsorgsfulde behandling, men forældrene havde sværere ved at klare sig igennem. Især var Christian Nyholm Olsen meget medtaget, så det blev besluttet, at han skulle på Silkeborg Sanatorium, hvor han opholdt sig julen over i 1915.

”Valdemar Myhres EFT. Svaneke” er der printet på dette fotografi. Efterfølgeren var Christian Nyholm Olsen. Den unge pige er Valdemar Myhres datter, Birgit Myhre, født 1903. Foto fra efteråret 1916.

Da Christian Nyholm Olsen kom tilbage til Løgstør i 1916, var han endnu ikke helt rask, men tog alligevel fat på sit arbejde, som var hans største glæde. Men hurtigt blev arbejdet med fotoatelieret, eleverne og de ansatte en alt for stor belastning for familien. Derfor tog man den drastiske beslutning at afhænde forretningen i Løgstør og flytte til Svaneke. I sommeren 1916 rejste søsteren Karen til Sverige for midlertidigt at overlade de to piger, Inger og Else, til deres moster Marie og onkel Henning i Trollhättan. Pigerne sagde farvel til deres far og mor. "Far sad i spisestuen og gav os formaninger og penge til rejsen" fortæller Else i sine erindringer. "Jeg kan endnu se ham sidde der". Det var sidste gang, pigerne så deres far. Kort tid efter pakkede forældrene deres ejendele i Løgstør og rejste til Svaneke.

Vi kan se, at Nyholm Olsen i en annonce søgte en selvstændig, kvindelig fotograf til hjælp i marts 1916. Om det var hende, der i 1916 overtog atelieret, ved vi ikke. Men det var Elna Gotfredsen, f. 1888, der fortsatte atelieret i Løgstør til 1923. Derefter blev det overtaget af Chr. M. Pedersen, 1874-1951, som havde det til 1945.

Nu var pigerne i Sverige hos deres moster og onkel, som gjorde alt hvad de kunne, for at de skulle trives bedst muligt. De havde det godt, der var mange gode naboer med børn. Efter 14 dage rejste deres moster Karen hjem igen. Pigerne blev forkælet og selv om de var langt fra deres forældre, blev det en dejlig jul.

Men lige efter nytår, 4. januar, modtog familien i Sverige et telegram. Moster Marie læste det op for de to små piger: Deres far var død. Alle græd. Et par dage senere kom der brev fra moderen, der fortalte, hvordan den sidste tid havde været.

Christian og Jenny Nyholm Olsen i Svaneke i 1916-1917

Jenny og Christian Nyholm Olsen kom fra Løgstør til Svaneke i august 1916. Medens deres to piger boede midlertidigt i Sverige, var deres yngste barn, sønnen Jens på bare tre år, fulgt med forældrene til Svaneke. Ægteparret havde fået mulighed for at overtage Svanekes kendte fotograf, Valdemar Myhres kundekreds. Han havde været syg en tid og døde 30. juli 1916. Familien Nyholm Olsen kunne bo hos Jennys far, Jens Christian Hansen. Han havde da været enkemand et års tid og han delte gerne sit store hus på hjørnet af Storegade og Munkegade med sin familie, sådan

at de hver fik en bolig og dertil atelier, mørkekammer og butik i den nederste etage, og soveværelser i loftsetagen. Atelieret blev bygget efter Christian Nyholm Olsens anvisninger som en tilbygning til svigerfaderens hus med store vinduer i tagsiden mod nord.

Men Christian Nyholm Olsen var alvorligt syg. Af den dødelige tuberkulose. Det var den barske årsag til, at familien havde besluttet at flytte til Svaneke. Med sig havde de også Jennys søster Karen Hansen, der havde lært fotograffaget hos søsteren og svogeren i Løgstør og havde arbejdet hos dem i tre år.

Christian Nyholm Olsen blev dårligere og dårligere og døde 4. januar 1917. Han var død med Jenny ved sin side og med hendes far som en uundværlig støtte for datteren. Han bad "Fader Vor", da svigersønnens øjne slukkedes, og da alt var slut, bar han sin datter, der da kun var 33 år gammel, ind i soveværelset og lagde hende i seng.

I april bad Jenny sin søster Marie, om at rejse fra Trollhättan til Svaneke med hendes to små piger. Det blev en lang rejse. Med tog over Helsingborg videre til Malmø, derfra til Ystad, med båd til Rønne, tog til Aakirkeby, skifte til Gudhjemtoget, hvor man stod af i Østermarie. Til sidst med den helt nye "rutebil" eller snarere motoriserede postvogn fra Østermarie Station til Svaneke. Rutebilen holdt foran posthuset i Svaneke, og der stod de, alle de kære, mor, moster Karen og deres to brødre, bedstefar, lillebror Jens og flere endnu.

Men moderen, Jenny Nyholm Olsen, var heller ikke rask. Hun var også smittet af tuberkulose. Og helbredet blev dårligere, medens pigerne var i Svaneke. Storesøster Inger skulle starte i Svaneke Borgerskole og det faldt på plads. Men Else fortæller i sine erindringer, at for at det ikke skulle blive for besværligt for moderen og moster Karen besluttede man, at den lille Else skulle følge med sin moster Marie tilbage til Trollhättan. Else gjorde det gerne, hun var glad for Marie og onkel Henning, der ikke selv havde børn.

Fotograf Karen Hansen i årene 1885-1918

Karen Hansen var født i Svaneke i 1885. Også hun skulle have en uddannelse, så hun kom, som allerede fortalt, i lære som fotograf hos Christian Nyholm Olsen i 1913 og var der i tre år til 1916.

Karen Hansen, fotograferet af plejesønnen få måneder før hun døde i 1930. Jens Christian Nyholm Olsen var født 1913 i Løgstør, og han døde i Ringsted 1969. Han blev uddannet som fotograf og fik atelier i Ringsted. BM.

Store Gade 12 i Svaneke, på hjørnet af Munkegade. Købmand Jens Chr. Hansen opførte ejendommen i 1896. Atelieret i en tilbygning til højre blev bygget i 1916. Købmanden var far til fotograferne Karen Hansen og Jenny Nyholm Olsen. Johs. Hammer overtog Karen Hansens fotoforretning og atelier i Storegade 12 i Svaneke 1. juni 1933.

Da hun havde fulgt de to små piger op til sin søster Marie i Trollhättan, fulgte hun med resten af familien til Svaneke i august 1916. Hun var også med, da der blev indrettet fotoatelier i Storegade 12 i Svaneke, og hun hjalp til i søsterens og svogerens atelier allerede fra efteråret 1916.

Jenny Nyholm Olsen i 1918

I begyndelsen af 1918 kom der igen alarmerende nyheder fra Svaneke til familien i Sverige. Jenny var blevet alvorligt syg. Hun ville gerne se sin yngste datter og bad søsteren Marie om muligt at rejse med Else til Svaneke – på trods af, at der var krig og ubåde i Østersøen. I marts tog de afsted, rejste over Helsingborg, Helsingør, København og derfra med båd til Rønne. Igen med tog til Østermarie og rutebil til Svaneke. Denne gang stod moderen ikke og ventede. Hun var sengeliggende, men var lykkelig for at gense sin yngste datter. Else legede med sin lillebror Jens og var sammen med søsteren Inger, når hun kom fra skole. Moster Karen passede fotoatelieret, som begyndte at gå godt. Deres moster Marie passede

Jenny, som desværre fik det dårligere og dårligere. Alle vidste, at hun ikke havde lang tid tilbage.

”Nogle dage inden hun døde”, skrev Else mange år senere, ”eller måske var det blot dagen før, blev vi tre børn kaldt ind til hende. Hun ville tage afsked med os. Inger var fyldt otte år, jeg – Else – var seks år – og Jens netop fyldt fem år. Det er et øjeblik jeg har levet med hele mit liv og det, som har gjort det dybeste indtryk på mig og måske formet min indstilling til livet. Mor rakte sin sølvmedaljon over til mig, og så bad mor os om at være ordentlige mennesker til glæde for andre. Hun sagde også, at hun gik bort for at træffe far og at vi en gang skulle mødes igen allesammen. Når hun kom op til Vorherre, ville hun bede ham om at lade sine engle passe på os, og hun ville gøre, hvad hun kunne, for at være nær os altid. Det er hvad jeg husker.”

Dagen efter, 5. april, var det koldt og der var faldet lidt sne om natten. De to yngste var ude at kælke, da en af mostrene kom og hentede dem.

Inde i køkkenet fik de at vide, at deres mor var død. De to små græd. Senere kom Inger hjem fra skole, hun ville se sin mor. Mostrene åbnede dobbeltdørene til moderens værelse. Hun lå i sengen med et hvidt bændel om pande og øjne. Stille lukkede de dørene igen.

”Dagen efter gik vi ud og plukkede vintergækker, der stod i fuldt flor. Mor var nu blevet lagt i en kiste, som stod inde i morfars stue. Man havde klædt hende i hendes brudekjole, som det var skik på den tid. Vi lagde vintergækkerne ved siden af hende i kisten og fik lov til at klappe hende på panden. Den var iskold. Bagefter blev låget skruet på kisten, som blev båret op i gravkapellet ved kirken.”

Jenny Nyholm Olsen blev begravet den 11. april 1918 på Svaneke Kirkegård.

For Else var det en helt ny tilværelse hun gik i møde. Uden sin far og mor. Men det forstod hun ikke dengang. Hun skulle med sin moster Marie tilbage til Trollhättan, hun skulle lære at leve i et fremmed land, hun skulle lære nye skikke, omgås mennesker med en helt anden baggrund end hendes egen. Men hun fik et godt liv hos kærlige plejeforældre, hun fik en god skolegang, en god uddannelse i Malmø og, hun fik en kandidatgrad i tysk og fransk på universitetet i Lund. Hun blev gift i Malmø i 1948. Og hun døde 91 år gammel i 2002 i Skanør hos sin datter.

De to andre børn Inger og Jens Christian blev boende i Svaneke hos Karen Hansen og hendes bror og svigerinde, Christian og Olga Hansen.

Fotograf Karen Hansen i årene 1918-1930

Jennys søster Karen Hansen overtog fotoatelieret i Storegade 12 efter sin søster, og hun blev plejemor for Inger og Jens Christian Nyholm Olsen.

Jennys og Karens far, købmand Jens Christian Hansen døde samme år, i 1918, 66 år gammel og kun tre år senere døde hans yngste søn, Peter Bech Hansen, blot 25 år gammel. Det nåede faderen heldigvis ikke at opleve. Sønnen døde også af den smitsomme tuberkulose. Men man talte ikke om tuberkulose i hjemmet, så det hed sig, at Peter døde efter at have drukket forgiftet vand i Tunesien.

Karen Hansen synes at have været en hyppigt benyttet fotograf i Svaneke. Især portrætfotografering, men også bygninger og landskabsbilleder. Således havde hun nogle fotografier fra Svaneke

Originalt foto fra atelieret i Store Gade 12 i Svaneke, med præget navn Nyholm Olsen.

med i Turistforeningens Årbog 1926. I Svaneke Byforening og på Bornholms Museum findes flere hundrede af hendes og Nyholms Olsens glasnegativer, og de vidner om, at hun var en omhyggelig og dygtig portrætfotograf, men hun tog også gode billeder af bygninger og landskaber, af familien og ikke mindst af de mange møbler, broderen Chr. E.P. Hansen fremstillede i Svaneke i de år. Karen Hansen benyttede Nyholm Olsens fotokartoner med deres prægede navn ”Nyholm Olsen” i nogle år. Senere fik hun sine egne kartoner med prægningen ”Karen Hansen, Svaneke”.

Karen Hansen blev aldrig gift. Hun fungerede som fotograf til hun døde i 1930 af en hjertesygdom, kun 45 år gammel. Da var plejebørnene, Inger 20 og Jens Christian 17 år. Inger Nyholm Olsen kom til Sverige kort efter mosterens død. Hun blev gift med en svensk landmand i 1943 og fik to børn. Hun døde som 86-årig. Jens Christian Nyholm Olsen må have lært eller fået lyst til fotografhåndværket hos sin plejemor, for han blev

Originalt foto fra atelieret Store Gade 12 i Svaneke, med præget navn Karen Hansen.

senere fotograf som sin mor og moster. Han kom i begyndelsen af foråret 1930 i lære som fotograf først i Frederikshavn, senere i Roskilde og havde fotoatelier og forretning først i Søgade, senere i Tinggade i Ringsted. Han blev gift med fotograf Gudrun Pors. Jens Christian Nyholm Olsen døde i 1969.

Efterskrift

Nyholm Olsens og Karen Hansens atelier i Svaneke blev overtaget i 1933 af fotograf Johs. Hammer, som havde fotovirksomhed i Svaneke de næste 60 år. Det betyder, at der fra 1889 til 1993 var fotografer i Svaneke, der først og fremmest tog portrætter af folk fra byen og omegnen, men også fotograferede byen og dens omgivelser, fotograferede huse, landskaber, håndværk, industrier og offentlige bygninger, fotograferede skolebørnene i Borgerskolen og senere på Svaneke Skole, konfirmanderne, idrætsforeningerne, familiefesterne, fiskerne på havnen og alle de vigtige begivenheder på denne del af Bornholm.

Valdemar Myhre var fotograf 1889-1916. Tolder Fred. Jensen tog det vi vil kalde reportagebilleder i årene omkring 1900. Nyholm Olsen og Karen Hansen virkede fra 1916 til 1930 og Johs. Hammer helt til 1993. Med en samlet 100-års billedskat har de efterladt et fornemt kulturhistorisk vidnesbyrd om mennesker og liv på Østbornholm.

Store dele af de fire fotografers negativer, på glas, celluloid og som rullefilm og mange af deres egne originalkopier er bevaret i Byforeningen Svaneke Venner og på Bornholms Museum - samt i Lokalhistorisk Arkiv for Løgstør og Omegn.

Jeg skylder Ingrid Larsson i Skanør, barnebarn af Christian og Jenny Nyholm Olsen, stor tak for at måtte benytte hendes mange breve, optegnelser, papirer og fotografier om og af hendes bedsteforældre. Og frem for alt hendes mors, Else Nyholm Olsen, g. Larsson's, meget kærlige og indføjte fortælling om sin egen barndom og om sine alt for tidligt afdøde forældre.

Ingrid Larsson fortæller, hvordan moderen Else aldrig fortalte hende, at det var tuberkulose, forældrene og den yngste morbror døde af. Det talte man ikke om. Den blev regnet for en skamfuld sygdom, et tegn på fattigdom, dårlig kost og elendighed. At det i virkeligheden var en forfærdelig, smitsom sygdom havde man endnu ikke fuldt forstået, selv om tuberkulosebakterien var opdaget sidst i 1800-tallet. Fra 1940'erne begyndte man i Danmark med calmettevaccinationer, som sammen med generelt bedre leveforhold udryddede tuberkulosen i Vesteuropa.

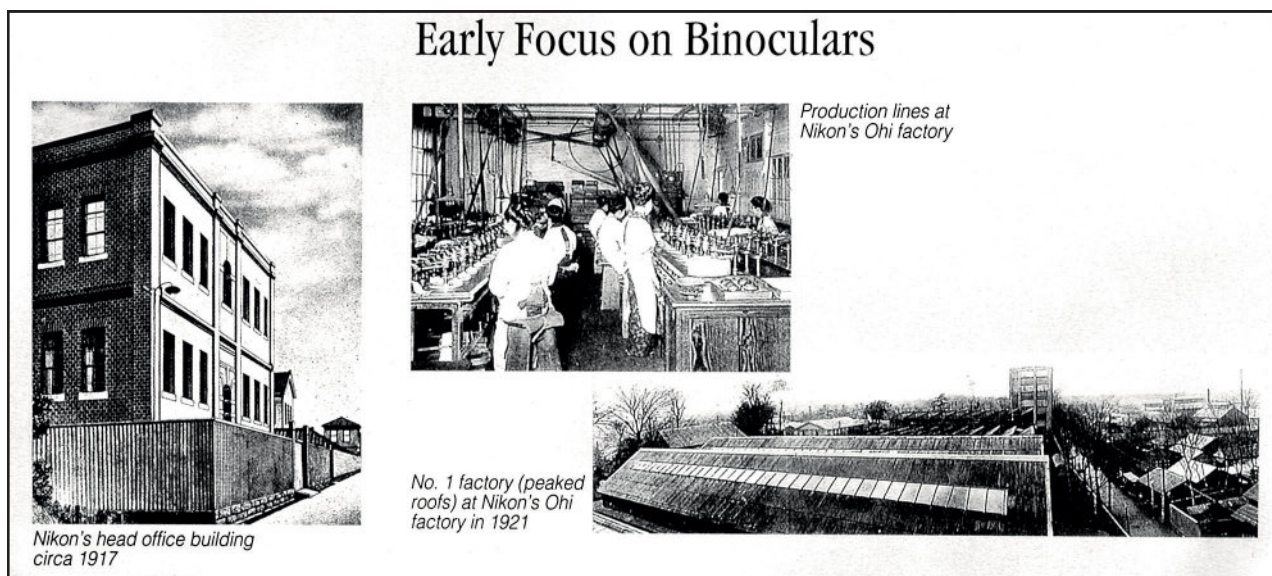
Fotograf Christian Nyholm Olsen var radikal og ateist. Han blev kremeret i København, og urnen sat ned på Svaneke Kirkegård uden præstens medvirken, men hans hustru Jenny fik en kristen begravelse. Ægteparrets gravsten står stadig på Svaneke Kirkegård, ligesom den ugifte søsters, Karen Hansens, der er begravet sammen med sin lillebror, maskinmester Peter Bech Hansen.

Tak for gode kommentarer fra Steffen Skov Hansen, oldebarn af købmand Jens Chr. Hansen, som bl.a. fortæller, at historien altid har fyldt meget i familien. Tak til arkiverne i Løgstør og Svaneke, som beredvilligt har hjulpet med at svare på spørgsmål og fremskaffe materiale til artiklen. Også tak til Philip Kofoed, Østermarie, der har gjort mig opmærksom på fotografierne Nyholm Olsens og Karen Hansens historie og har hjulpet mig med billedmaterialet.

Nikon - 100 år

1917 - 2017

Klaus-Eckard Riess

Burde vi ikke takke kejser Wilhelm for grundlæggelsen af Nikon for 100 år siden? Han var jo en af de hovedskyldige i udbruddet af Første Verdenskrig, og det var denne, der gav anledning til dannelsen af Nippon Kogaku K.K. den 25. juli 1917. Firmanavnet betyder Japansk Optisk Kompagni.

Verdenskrigen havde umuliggjort leverancer fra bl.a. Carl Zeiss i Jena og Barr & Stroud i Glasgow og derved blotlagt det japanske militærs afhængighed af optisk udstyr fra Europa. Det skulle der nu rådes bod på ved en sammenslutning af tre mindre optiske fabrikker, hvoraf den ældste kan føres tilbage til 1883.

For fusionen stod Mitsubishi koncernen med den Kejserlige Japanske Marine som hovedsponsor. Nippon Kogaku K.K. lagde ud med en startkapital på 2.000.000 Yen og 200 ansatte i bydelen Ohi i Tokyo, hvor Nikon Corporation den dag i dag har sit hovedkvarter. For at komme på højde med Leitz og Zeiss engagerede man straks efter verdenskrigens afslutning otte tyske specialister under ledelse af en vis Heinrich Acht. De ankom i 1921 og fik kontrakter på fem år, Heinrich Acht tilmed i hele otte år. Formentlig bragte de tyske teknikere den ældgamle 267 cm lange Zeiss-kollimator med sig, som endnu var i sporadisk brug, da jeg i 1991 besøgte Nikons store Service Department i Omori i Tokyo.

Nippon Kogaku K.K. i 1917.

Det forfærdelige jordskælv, der ramte Tokyo den 1. september 1923 og som krævede over 140.000 dødsopfre, ødelagte også Nippon Kogakus fabrik, som dog hurtig blev genrejst, takket være den kejserlige marines støtte med tilsyneladende ubegrænsede midler.

Selv om hovedparten af den optiske produktion stod i rustningens tegn, så fandtes også fotoobjektiver på programmet. Der nævnes et Tessar-beslægtet Anytar 4,5 i flere brændvidder. Efter 1932 går alle objektiver fra Nippon Kogaku under varemærket Nikkor. Disse objektiver leveres til diverse kamerafabrikker, bl.a. til Canon, som først starter egen objektivproduktion i 1946.

Af det mangesidige udstyr, som Nippon Kogaku fremstillede til de væbnede styrker, virker især de otte afstandsmålere imponerende, der havde en målebasis på 15 m og var bestemt for de gigantiske slagskibe af Yamato-klassen. De kunne måle distancer på op til ca. 35 km. Til sammenligning kan nævnes, at afstandsmåleren i Leica II har en målebasis på 38 mm, mens den i Contax II er på 90 mm.

1932. Objektiv-varemærket "Nikkor" optræder første gang.

Det nu så kendte brand Nikon nævnes her for allerførste gang, og samtidig betyder det startskuddet for Nippon Kogaku K.K. som kameraproducent. Det er dog Nikkor objektiverne, der skyldes den første store berømmelse. De blev fremstillet både med Leica-gevind og Contax-bajonet. Tilfældet vil, at den berømte amerikanske fotoreporter David Douglas Duncan får et sæt Nikkor objektiver i hånden og vækker i bladet "Life" opsigt med sensationel skarpe billeder fra Koreakrigen. Også Nikon kamerahusene viser stor driftssikkerhed under Koreakrigen, hvilket får den amerikanske general W.F. Marquat til at sende et takkebrev til præsident Nagaoka hos Nippon Kogaku. Disse begivenheder er medvirkende til, at Nippon Kogaku K.K. i juli 1953 kan oprette sin første oversøiske repræsentation i USA.

Nikon kameraerne videreudvikles, så målsøgerdesignet til sidst når toppen med det fremragende Nikon SP. I 1959 bliver dette kamera forsynet med et spejlhus og lanceret som Nikon F. Bogstavet "F" er formentlig en hyldest til konstruktøren Masahiko Fuketa. Nikon F går sin sejrsgang i 1960'erne og avancerer til pressefotografernes foretrukne værktøj verden over.

Efter at Nippon Kogaku allerede har fundet fodfæste i USA, gælder det nu om at indtage Europa. Nikon kameraerne præsenteres på en stand på Photokina 1960 i Köln, men man gør regning

Ingen nok så voldsom rustningsindsats og slagkraft kunne hjælpe den aggressive japanske politik til sejr. Da Japan omsider kapitulerede i august 1945, havde Nippon Kogaku K.K. omkring 23.000 arbejdere i beskæftigelse på i alt 20 fabrikker. I nederlagets øjeblik blev alt lukket ned, kun virksomhedens hovedkvarter Ohi Plant med 1.400 ansatte stod tilbage.

Sejrherren USA dikterede en nystart udelukkende med civil produktion. Små kikkerter var det første, man tog fat i. Noget af det næste har været fotoobjektiver i Leica-fatning. At komme i gang med en kameraproduktion, måtte vel blive det logiske følge. Men hvilken kameratype skulle man satse på? En endnu eksisterende tegning viser et toøjlet Nikoflex. Altså har en Rolleiflex-kopi været under overvejelse. Heldigvis kastede man sig i stedet for over udviklingen af et 35 mm målsøgerkamera med en blanding af det bedste fra tysk kamerateknologi. Design og objektivbajonet blev taget fra Zeiss Ikon's Contax II, som fik proppet en spaltelukker efter forbillede fra Leica kameraet i. Resultatet blev et nydeligt kamera, som kom på markedet i 1948 under navnet Nikon.

1959. Det avancerede Nikon SP får monteret et spejlhus og bliver præsenteret som Nikon F.

1948. Det nye 35 mm målsøgerkamera annonceres. Det er nok ingen tilfældighed at navnet henleder tanken på Zeiss Ikon og at designet er en tro kopi af dennes flagskip Contax.

uden vært. Zeiss Ikon bliver fortørnet over navneligheden og udvirker et fogedforbud, så alle Nikon kameraer, brochurer etc. skal fjernes fra messen. Direktør Naboru Hamashima må bide i det sure æble og undskylde, at man ikke kendte til den tyske lovgivning. Da disse restriktioner ikke gælder i de andre tysktalende lande, etableres i 1961 et europæisk Nikon hovedkvarter i Zürich, som 1968 flyttes til Amsterdam. I Tyskland bliver man nødt til at sælge Nikon kameraerne under navnet Nikkor helt frem til 1970. Året efter opretter Nikon en repræsentation i eget navn i Düsseldorf. Danmark kommer med, da Ib Spangenberg grundlægger Dansk Fotoagentur A/S i Hellerup den 15. august 1961.

Tressernes årti byder på tre væsentlige nyheder. I 1963 får vi det første zoomobjektiv i hånden: Zoom-Nikkor 43-86 mm/3,5. Samme år starter Nikons knapt fire årtier varende æra som verdens førende producent af undervandskameraer. Det var den belgiske ingeniør Jean de Wouters, der sammen med havforskeren Jacques-Yves Cousteau havde konstrueret et usædvanligt undervands-kamera, der efter Cousteaus forskningsskib fik navnet Calypso og blev fremstillet af det franske firma La Spirotechnique. Nippon Kogaku K.K. købte rettighederne og producerede og videreudviklede kameraerne og gjorde dem verdenskendte under navnet Nikonos. Den tredje nyhed er Nikkormat i 1965, som i forskellige modeller forbliver en populær sællert i hele tolv år, indtil pladsen overtages af de endnu mere populære og smukt designede Nikon FM og FE serier.

Flagskibet Nikon F, som var perfekt fra starten af og i tidens løb kun har fået forandret den udskiftelige belysningsmåler Photomic, finder i 1971 sin afløser i Nikon F2. Vi har igen et helt igenem mekanisk kamerahus, men afrundet, forbedret og gennemarbejdet på mange måder. Først og

fremmest er der kommet en mere tidssvarende motor til, der udmærker sig ved en betydelig nemmere tilkobling.

1960. Svensk Nikon F brochure fra Axel V. Bergström AB i Stockholm.

1972. Med Nikkormat EL har elektronikken og belysningsautomatikken fundet vej til fotoamatøren.

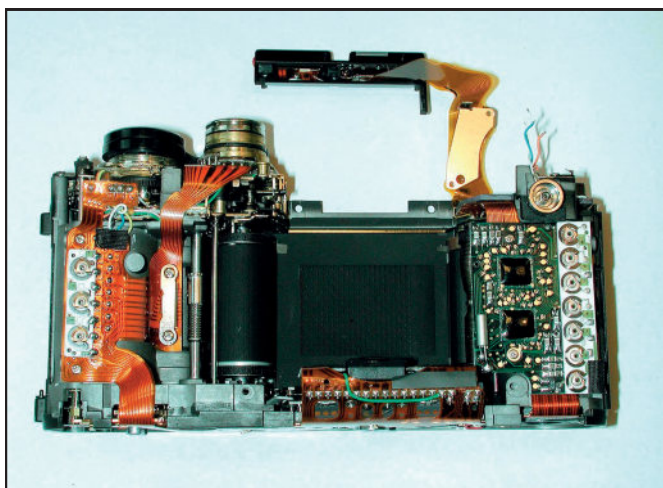
Tre af de såkaldte Nikon Cousins: Nikkorex 35II (1962), Nikkormat FTN (1974), Nikon FE (1978).

1971. Systemkameraet Nikon F2 afløser Nikon F. Den store brochure er fra 1973.

1980. Det nye smukke flagskib Nikon F3 skaber sensation.

Nikon F3 er spækket med elektronik. Og det er kun begyndelsen!

I 1970'erne finder elektronikken vej til kameraerne. Optakten giver Nikkormat EL med blændeprioriteret belysningsautomatik, som videreføres mere moderne af Nikon FE i 1978. Året efter får det lille, automatiske Nikon EM og den tilhørende lette E-serie af objektiver flere fotohandlere til at stole på. Er Nikon nu begyndt på at lave plastikkameraer? Men Nikons formål er at nå ud til en større kundeskare blandt amatørerne, og man har ikke fremstillet andet end dækslerne og de udvendige objektivringe af plastik. Desuden er kunststof i det hele taget på vej ind i kamerateknikken.

Den nye, professionelle topmodel Nikon F3 stjæler billedet i 1980 og bliver en lækkerbissen for fotograferne. Enkelte brokkehoveder spørger dog: Hvad skal vi med belysningsautomatik? Men allerede i 1983 viser Nikon FA helt nye veje, takket være en alsidig programautomatik og flerfeltsbelysningsmåling AMP (Automatic Multi-Pattern), der bliver forløberen for matrixmålingen.

1983 er også året, hvor Nikons allerførste fuldautomatiske kompaktkamera Nikon L35 AF ser dagens lys. Ligesom for Nikon F3 er det igen den italienske star-designer Giorgetto Giugiaro, som har stået for formgivningen. Nikons automatiske kompaktkameraer udvikler sig rivende igennem de følgende tyve år, ca. 70 modeller bliver det til, indtil deres plads i Nikon-familien efterhånden overtages af de digitale små Coolpix modeller.

Med Nikon F-301 og F-501, det sidste med autofokus, fødes i midten af 1980'erne en helt ny generation af SLR-kameraer uden optræksarm og

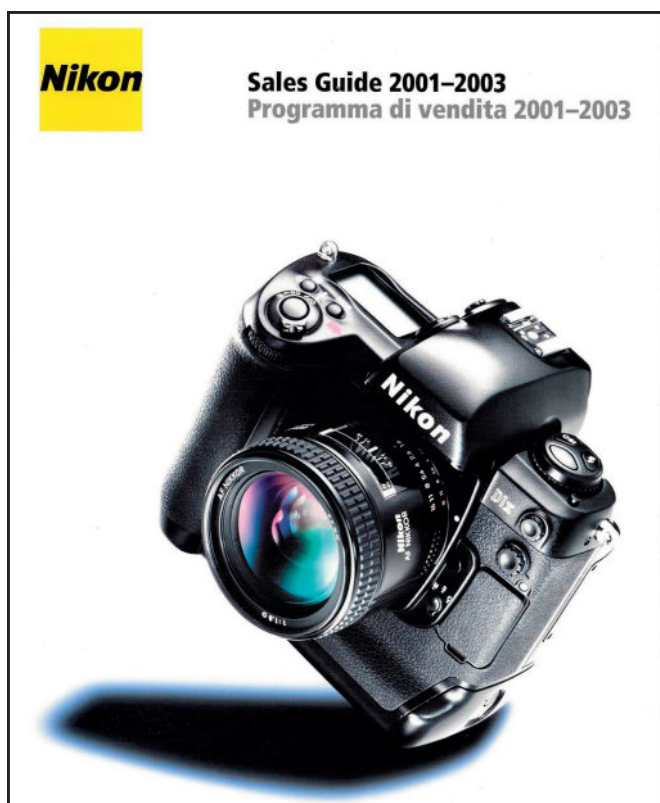
1988. Det superprofessionelle værktøj Nikon F4 bliver præsenteret.

1996. Nikon F5 ser dagens lys, et robust og næsten uopslideligt analogt flagskib lige før en ny æra begynder.

1980'ernes "nye generation": Nikon F-501 (1986), Nikon F-401 (1987), Nikon F-801 (1988).

1999. Nikon lader en bombe springe. Nikon D1 "World's First Practical DSLR" sætter gang i digitaliseringsbølgen hos de professionelle fotografer. Den efterfølgende model D1X er afbilledet på forsiden af Nikon Sales Guide 2001-2003.

uden manuel filmfremføring. Motorisering er sagen. De efterfølgende modeller Nikon F-401 (1987) og F-601 (1990) medfører nye landvindinger og muligheder for fotoamatørerne, såsom indbygget blitz med balanceret fill-flash. Stor popularitet vinder det semiprofessionelle Nikon F-801 (1988) og efterfølgeren Nikon F-90 (1992), begge med matrix-belysningsmåling og stadig forbedret autofokus, og Nikon F-90 især med en ny og intelligent TTL-blitzstyring ved hjælp af pre-flash.

I april 1988 skifter Nippon Kogaku K.K. omsider navn til samme brand, som kameraerne havde stået for i fyrre år. Fra nu af kalder firmaet sig Nikon Corporation.

Samme år lanceres det nye professionelle flag-skib Nikon F4. Kameraet er en gennemtænkt maskine for den professionelle fotograf, både med

2004. D70 kommer på markedet, Nikons allerførste DSLR-kamera beregnet for fotoamatører. Siden er det gået slag i slag med stadig mere avancerede modeller.

henblik på filmtransport, belysningsstyring og autofokus. Ikke mindre end fire indbyggede motorer driver værket. Den gode gamle Nikon F bajonet er indrettet til at acceptere alle hidtidige objektiver. På det punkt går konkurrenten Canon nye veje. Her indfører man en ny type bajonet og helt nye objektiver med indbygget, lynhurtig og lydsvag ultrasonic motor (USM). Især Canons hurtige AF-teleobjektiver med de lange brændvidder giver Nikon kamp til stregen. Desværre er Nikon alt for længe om at reagere på udfordringen. Heller ikke det formidable og næsten uopslidelige Nikon F5 (1996) og nye gode Nikkor objektiver, nu også med intern silent wave motor (SWM), kan ændre noget ved, at Canon bliver en jævnbyrdig medspiller på det professionelle marked.

Den 15. juni 1999 kom Nikon helt i front med Nikon D1, verdens første praktisk håndterbare digitale SLR-kamera for professionelle fotografer. Kameraet udløste en revolution. Der gik ikke lang tid, før alverdens fotografer droppede filmen og overgav sig til den digitale verden med dennes fantastiske muligheder. Teknikken udviklede sig med lynets fart. Hvor Nikon D1 startede i DX-format (23.7 x 15.6 mm) med 2,7 megapixel, fem fokuspunkter og en følsomhed på max. 1600 ISO, byder det nye Nikon D850 på FX-formatet (24 x 36 mm) med 45,7 megapixel, 153 fokuspunkter og et ISO-område fra 64 til 25.600, plus en masse andre landvindinger.

I 2004 præsenterede Nikon Corporation med Nikon D70 sit første digitale SLR-kamera udelukkende for amatører, og siden er det bare gået derudad med stadig nye og ydedygtige modeller, fra det mere beskedne D3300 til f.eks. det avancerede D500. De sidste mange analoge SLR-kameraer Nikon F50, F55, F60, F65, F70, F75, F80 og ligeledes det semiprofessionelle F100 forsvandt hurtigt i glemmebogen.

Spejlreflekskameraet Nikon Pronea samt alle kompakte Nikon Nuvis til APS-formatet blev ramt af samme skæbne. Nikon Corporation havde ellers selv, fælles med Kodak, Minolta, Fujifilm og Canon, i 1996 været med til at lancere analogfilmens sidste krampetrækning APS (Advanced Photo System).

Allerede samme år overraskede Nikon Corporation med sit første kompakte digitalkamera Coolpix 100, som havde 0,3 megapixel at gøre godt med og kunne sluttes direkte til computerens PCMCIA-indgang. Det sidste talte åbenbart ikke til kunderne, men kameraet repræsenterede trods alt første skud på den stamme, som sidenhen skulle komme til at bære mange populære frugter. Mest utraditionelt og derfor opsigtsvækkende var nok serien fra Coolpix 900 (1998) over 950, 990 og 995 til Coolpix 4500 (2002). Disse modeller med det todelte, drejelige kamerahus blev også gerne anvendt af professionelle brugere. Sportsdykkere, der var kede af at Nikon i 2001 standse produktionen af Nikonos serien, kan glæde sig over, at Coolpix i dag kan fås i vandtætte modeller. Til gengæld er de allermindste Coolpix kameraers dage nok talte, fordi iPhone'en efterhånden kan tage rigtig gode billeder.

Et lille udvalg af efterhånden historiske modeller fra Coolpix familien.

Den 100-årige Nikon Corporation har under navnet Nippon Kogaku K.K. i de første knapt 30 år af sin eksistens fortrinsvis stået for krigsvigtige produkter. Efter 1948 begyndte firmaet at skabe sig et berømt navn blandt pressefotografer, og sidenhen blev alverdens fotoamatører erobret som kunder til Nikons kvalitetskameraer.

Men virksomheden, der stadig hører ind under Mitsubishi koncernen, gør sig også gældende på mange andre områder. Således er den kendt for sit store udvalg af fortrinlige Nikon kikkerter. Indenfor fagkredse værdsættes de efterhånden meget avancerede Nikon mikroskoper. Nikon leverer også profilprojektorer, som benyttes af produktionsvirksomheder til at opmåle emner i forhold til arbejdstegninger. Ikke at forglemme, alt hvad der har med brilleglas og øjne at gøre. Og skal der fremstilles integrerede kredse, så kan Nikon Corporation levere mange typer af de såkaldte stepers.

Hvad bringer fremtiden? Hvilke kameraer kommer vore efterkommere til at fotografere med?

Vi kan kun ønske fødselaren Nikon held og lykke fremover!

Illustrationer:

Klaus-Eckard Riess

Diverse Nikon publikationer

Se billeder fra Nikon fabrikken i Objektiv nr. 135, side 38.

Både en Rolls Royce og en Nikon skal serviceres. Klaus måler lukkertiden i et Nikon F. Foto: Mogens von Haven 1970.

Minox 35

Leif Johansen

MINOX-historien kort

Tysk-balteren Walter Zapp konstruerede i 1936 i Tallinn, Estland prototypen på det senere Minox miniaturrekamera. Denne prototype brugte et billedformat på 6,5 x 9 mm. Fra 1938 blev kameraet Minox produceret med format 8 x 11 mm i Riga, Letland ved VEF (Valsts elektrotehniskā fabrika). På grund af 2. Verdenskrig flygtede Zapp i 1945 til Hessen i Tyskland. Der blev dog lavet nogle få Minox mærket USSR efter den russiske besættelse af Riga. Med sig til Tyskland havde Zapp en træmodel og et eksemplar af den første seriemodel.

1945 grundlagde Zapp Minox GmbH i kamerabyen Wetzlar og fortsatte dermed produktionen af sit minikamera i et kompagniskab med tobaksfirmaet Rinn & Cloos. Den lille virksomhed flyttede i slutningen af 1948 til den nærliggende by Heuchelheim. I 1950 forlod Zapp virksomheden efter uoverensstemmelse med partnerne. I mellemtiden var Minox A modellen blevet en succes. 1951 var der ansat 180 mennesker og 4 år senere var tallet 560.

Da interessen for den lille Minox begyndte at dale, præsenterede firmaet i 1974 det første kamera til 35 mm film (24 x 36 mm) – Minox 35. Der var stor interesse for kameraet, også for de senere modeller. Men på grund af store produktionsomkostninger og den hårde konkurrence med lavere priser for kompaktkameraer, måtte firmaet 1988 gå i en betalingsstandsning. Konkursbehandlingen førte til en nedskæring af firmaet, samtidig blev Zapp ansat som konstruktør. I 1996 flyttede Minox tilbage til Wetzlar, og firmaet blev købt af Leica Camera. 2001 begyndte Minox med digitalkameraer. I oktober 2002 ophørte produktionen af Minox 35 kameraer. 2005 løsrev Minox sig fra Leica.

I 90'erne og fremefter kom der flere serier Minox CD og DC. Blandt disse fandtes APS-format kameraer, 24 x 36 kameraer og til sidst digitale kameraer. Der var ofte stor lighed med Rolleikameraer (Prego) – det drejede sig om "point and

Minox 35 EL første seriemodel

shoot" kameraer. Selvom de traditionelle Minox navne dukkede op, var der sikkert ofte tale om kameraer produceret i Østen, for nogles vedkommende hos Samsung, som havde overtaget stumperne fra Rollei. I dag er Minox et lille firma med 30 personer på området kikkerter, actionkameraer og fotoudstyr til jægere. Det er dog stadig muligt gennem firmaet at få filmkassetter til en "rigtig" Minox model.

Udviklingen af Minox 35

1972 blev Ernst Krull ansat som teknisk direktør hos Minox. Han kom fra Braun (elektrodstyr), men havde tidligere været hos Minox. Senere på året etableredes i Wetzlar, Ernst Krull & Co GmbH som et udviklingsfirma, hvortil knyttedes Johannsen og Martin Grünbacher. Personerne havde tidligere arbejdet sammen bl.a. ved Nizo-Braun og også konstrueret diasrammer for Agfa.

Johannsen havde den idé, at udvikle et lille let ekstra-kamera for 35 mm film til erstatning/supplering for de store spejlreflekskameraer. Der må her nævnes den inspiration, der kom fra Waaske, der allerede omkring 1963 havde konstrueret

Minox 35 GT, åben og lukket.

Rollei 35, medens han var hos Wirgin. Den næri-ge ejer her ville ikke sætte dette i produktion, og Waaske endte med at få Rollei interesseret. Der er ingen tvivl om, at Waaskes heldige konstruktion for Rollei skulle overgås af udviklingsgruppen – mindre, lettere og en mere elegant løsning med klappen.

Krull greb Johannsens ide, og gruppen startede udviklingen. Kameraet skulle kunne ligge i en jakkelomme og ikke være tungere end 100 g – endte dog på ca. 150 g. Når vægten skulle være så lav, kunne der kun blive tale om et kunststofkame-
ra. Minox havde ikke erfaring på dette område, men Balda havde i Karl-Heinz Lange en kunststofekspert, hvorfor denne og kollega Meissner blev stillet til rådighed af Balda for Minox-projektet. De første kamerahuse til model EL blev lavet hos Balda, som også senere lavede værktø-
jerne. Professor Richard Fischer fra Kunsthånd-
værkerskolen i Offenbach udførte designet. Krull kendte Fischer fra Braun-tiden.

Optikken – af Tessar-type – og søgeren blev kon-strueret ved firmaet Will (Wetzlar-området) som lavede projekti-
onsoptik, men der var en tydelig forbindelse til optik hos Balda. I startperioden fremstillede Will også objektiverne. Der skulle også konstrueres en centrallukker. Grünbacher fra gruppen konstruerede en lille elektrisk styret luk-
ker med to magneter og korteste tid på 1/500 sek. Problemet var styringselektronikken, hvor de før-
ste dog ikke fungerede perfekt. Krull fik et ungt elektronikfirma, Helmut Hund GmbH, knyttet til udviklingen.

På Photokina 1974 blev model Minox EL præsæn-
teret som seriemodel og solgt under messen. I de første år blev husene lavet hos Balda, men efter fire år blev hele produktionen af kameraet foreta-
get hos Minox.

I produktionsperioden eksisterede der designmæs-
sigt to linjer.

EL linjen med det lille søgerhus. Denne linje for-
satte i G-modellerne lige til produktionen stoppede. G-modellerne var i første omgang en udvikling af elektronikken i EL, senere mere af det ydre design.

ML med et bredere søgerhus, der også fandtes i MB-modellen. Der skulle være plads til en fotocelle.

Minox 35 havde en vis ydre designlighed med serierne Balda C35, Voigtlander Vito C og Revue 35 XE, men disse kameraer var teknisk helt for-
skellige og fra to forskellige konstruktørgrupper. Ligheden skyldtes nok det positive samarbejde med Balda omkring udviklingen af Minox 35. Et af lighedspunkterne var, at søgeren blev dækket af frontklappen.

Minox 35 ML

Tyske samlere betegner med nogen hån andre kameraserier som plagiater. Retfærdigvis er det vel kun KIEV 35, som er den russiske 1:1 kopi med dårligere plastik og teknik. De andre kameraserier, især japanske, er nok kraftigt inspireret, men ikke kopier. Generelt havde Minox 35 kameraer kultstatus og blev toneangivende for en bestemt type kameraer i 80'erne: Lille, sort, vidvinkel og klap for objektivet, men herom senere i en anden artikel.

Minox 35 AL - almindelig og smart, men samme enkle kamera

Angående detaljerne for de forskellige modeller af MINOX 35 henvises til kilderne 1. (tysk-sproget) og 2. (kort oversigt).

Minox drev den samme politik som Rollei 35 - limiterede serier, hvor en gængs model fik en anden farve, guld- eller metalagtig overflade, tekst for golfspillere, en guldudløsertast, reklame for biler mv. Da dette blot var "sælgersgas", vil jeg ikke komme ind på det her, men henvise til især kilde 1. Kameraer fra de limiterede serier er hundredyre på ebay.

Minox tilbød også et stort spektrum af tilbehør, så som tasker (forskellige for de to linjer), modlys-blændere filtre, stativer, ... Specielt skal nævnes Minox' egne blitz. Her er lige fra små enkle til store elektroniske. Alle blitz skulle sættes i tilbehørskoen oven på søgerhuset, hvorfor der igen er to designlinjer på grund af huset udformning. De helt store dækkede kamerahusets overflade og dermed også udløseren. Der var derfor en udløser oven på blitzten, som rent mekanisk trykkede på den oprindelige udløser på huset. Til forskel for Balda-serien og de fleste andre serier, havde Minox 35 en standard blitzmulighed således at andre blitz kunne bruges. De fleste andre havde blitz tilsluttet/indbygget i venstre side med mærkespecifik kontakt.

Der fandtes diverse solblændere, men almindeligvis kunne man dreje kameraet med bunden opad, og derved virkede klappen som solblænde.

Minox 35 i Danmark

James Polack havde allerede agenturet for de små Minox-kameraer og repræsenterede dermed også Minox 35 i Danmark. Den vigtigste kilde er her bladet "Kamera" som rettede sig mod fotohandlere og som frem til og med 1985 indeholdt en forårs- og efterårsoversigt over kameraer, der blev udbudt til salg i Danmark og med vejledende prisintervaller. Tilsyneladende var Minox 35 ikke med i 1981-listerne.

Minox 35 er med i 1975 som model EL i prislejet 1.000-1.200 kr. og lå i foråret 1979 mellem 1.200 – 1.400 kr.

Efteråret 1979 kom GL modellen til Danmark med pris 1.400 – 1.600 kr.

GT modellen kom i 1982 til 1.800 – 2.000 kr. GT modellen steg til 2.000 – 2.500 kr. foråret 1984 og holdt prislejet i 1985.

PL modellen (ren programmodel) dukker op foråret 1983 til 1.600 – 1.800 kr. og steg i foråret 1984 til 1.800 – 2.000 kr. og i efteråret til 1984 til 2.000 – 2.500 kr. for i 1985 at falde til 1.800 – 2.000 kr.

Model PE med indbygget blitz kom forår 1985 til 2.500 – 3.000 kr.

Model ML (program eller blænde prioriteret) kom efteråret 1985 til 2.500 – 3.000 kr., og samtidig kom MB (kun blænde prioriteret) lidt billigere

Floppet AF (autofocus) som AF-C sæt med blitz er også med forår 1983 til 1.800 – 2.000 kr.

Blitz på ML og GSE

Et var, at Minox 35 var med i listerne, noget andet var, om der blev solgt Minox 35 kameraer. Det drejede sig vist ikke om mange solgte Minox 35. De var relative dyre, og de japanske i samme kategori var enten et par hundrede kroner billigere eller mere avancerede med bedre optik (Olympus XA serie). Det ringe salg understøttedes af, at der i hele perioden fra 1975 kun fandtes én annonce for et kamera til ca. 2.000 kr., nemlig for Minox 35 ML til 2.695 kr. i 1985, samt en kort omtale af Minox 35 AL (den skræbende model) i 1987.

Minox 35 i brug 2017

Jeg har flere gange haft film i et MINOX 35. I de ældre modeller var filmilægningen lidt fumlet, men i de senere modeller er optagerspolen blevet forbedret. Man vender sig til to-slag fremføringen. Automatikken er nem at arbejde med specielt for os, der er opdraget i gammel tid med blænde, tid og dybdeskarphe. Man styrer dette gennem valget af blænde og kontrollerer tiden med søgerens viser/LED. De programstyrede kameraer med viser/LED i søgeren er ikke så fleksible, så mine foretrukne kameraer er enten GT-familien eller ML. Det er dejligt, at kunne klappe kameraet i og vide, at elektronikken er afbrudt. Kameraet smutter lige i lommen uden at skulle have en linsebeskytter. Sammenlignet med Rollei 35 fungerer det meget bedre.

Teknikken

Huset blev udført i glasfiber-forstærket Makrolon (gennemsigtig sort). Der var den lille omstændighed ved glasfiber, at det kunne virke som lysleder, hvorfor overfladen skulle behandles specielt for at undgå lysutæthed. De andre huse i hvid, grøn og metalfarver var alle sorte men fik en overfladefarvning.

Der var to kontakter i serie til batterikredsen. Den ene aktiveredes, når klappen blev fældet ned, den anden aktiveredes via filmoprækket i det første slag. De enkelte modeltyper fik hver en bestemt farve på udløserknappen 1. Trådudløser tilsluttes på EL i et gevindhul i udløseren, men fra GL kom der et gevindhul ved siden af udløseren.

Objektivet

I princippet var der det samme objektiv i Minox-kameraerne i hele produktionsperioden. Konstruktionsgruppen valgte en Tessar-løsning: 4 linser i 3 grupper altså to frie linser og en med to linser kittet sammen. Egentlig var det Zeiss-konstruktionen for Tessar fra slutningen af 1800-

ET RIGTIGT 1985 FAMILIEKAMERA

Vejl. Udlæg
2695,-

MINOX 35 ML

Kameraet, som selv mindre børn kan betjene, men som også byder på udfordringer for den, der har lyst til selv at præge billederne.

Lommeformatet med det kompakte og elegante design og med en prægtig billedkvalitet.

Vælg indstilling på fuld programautomatik eller på lukkertidsautomatik med blændeforvalg.

Det lille kamera med det store udbud af finesser – søgerdisplay, eksponeringshukommelse, modlys-korrektion, selvudløser og batteritest.

Ikke blot et kamera, men også et helt system af tilbehør som flash, taske, filter, stativ og trådudløser.

Send mig venligst brochure på Minox 35 ML.

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr./By: _____

Sendes til Polack, Brokken 38, 3460 Birkerød

1987

NYT FRA MINOX

Den velkendte tyske kamerafabrik Minox sender et helt nyt kamera på markedet. Den nye model hedder Minox 35 AL og følger fuldstændig de traditioner, Minox er kendt for, nemlig en enestående objektivkvalitet og derfor fremragende billeder med stor skarphed og smuk farvegengivelse.

Minox 35 AL har programautomatik med en rød advarselslampe, når lyset er for svagt. Der er ingen indstillinger at tænke på, og billederne bliver skarpe fra 1,5 m til uendelig.

Ligesom de øvrige Minox kameraer er Minox 35 AL

utrolig lille og elegant – nemt at have med, let at bære og smukt at se på. Som noget nyt fås kameraet udover i matsort også i hvid udgave, og det samme gælder for specialflashen, FA 35. Til Minox 35 AL fremstilles et specielt hvidt lærredetui med læderfor, men i øvrigt kan standardtaskerne til Minox 35 GT ligesåvel bruges – f.eks. den lækre røde læderbæltetaske.

Minox 35 AL i sort eller hvid lanceres til en introduktionspris på kr. 1395,- Minox flash FA 35 i sort eller hvid til kr. 395,- og etuiet til kr. 295,-.

Eneste annonce og omtale

En grå decemberdag, fotograferet med Minox 35.

tallet, men omregnet og forbedret med nye glassorter og coatning. Minox kaldte deres Tessar for Minotar. Den blev konstrueret i samarbejde med optikfirmaet Will (mest kendt for projektiobjektiver og kikkerter). Will blev senere opløst og indgik i Leitz-gruppen omkring det tidspunkt, hvor Minox også blev tilknyttet til denne gruppe. Minotar var et vidvinkel-objektiv på 35 mm og f=2,8, som kunne bruges ned til 0,9 m. Objektivet havde manuel afstandsindstilling.

Senere kom to varianter:

Minar 3.5/35 med fixfocus og nærpunkt omkring 1,50 m. Dette objektiv indgik i AL (den skrabede model).

Minoxar 2.8/35, hvoraf nogle gik til 0,9 m andre til 0,7 m. Dette objektiv var næsten identisk med Minotar, blot bedre coatet, samt at de fleste typer havde indbygget et skylight filter, hvilket førte til, at frontklappen på kameraet måtte bule udad. Man brugte Minoxar på de seneste modeller som GT-E, M.D.C. og GT-X. Den noget afvigende AF model (uden klappen med autofocus) har samme objektiv, dog med en autofocus i fire zoner.

Lukker

I princippet havde kameraet i hele produktionsperioden den samme lukkerkonstruktion: en elektronisk styret centrallukker i objektivet. Dog foregik der en løbende udvikling og revidering. Efter hvad der oplystes, var denne revidering størst omkring 1980 fra model EL til GL. Den oprindelige lukker blev udviklet hos Minox, da en Deckel-Compur var for dyr. Selve udviklingen skete i udviklingsgruppen og i et samarbejde specielt omkring det elektroniske med firmaet Hunt. Det var et af de første produkter med print (tykfilm) og med modstande bygget op i printet sammen med operationsforstærkere. Senere i forløbet kom et nyt samarbejde med et andet firma, som resulterede i, at det meste blev samlet i en integreret kreds.

Alle lukkere skulle styres af en fotocelle anbragt til højre i ringen omkring objektivet. Fra model GL var lukkeren forsynet med en selvudløser på ca. 10 sek. styret af en skydeknap. For at kunne kompensere for modlys, var modeller startende fra GT forsynet med en skydeknap, der forlængede belysningstiden med en faktor 2. Der var desuden en trykknop til batteritest.

På langt de fleste modeller var det en CdS-celle med en spændingsforskel på 5,6 til 6 V, i en brokobling. En CdS-celle er forholdsvis langsom og det betød, at ved tryk på udløseren åbnedes lukkeren og CdS begyndte at registrere lysmængden og sammenholdt denne med den valgte blænde, hvorefter lukkeren lukkedes i, når den rigtige lysmængde var nået. Længste tid var normalt her 30 sekunder, korteste 1/500 sek. Blitzsynkronisation skete ved, at blitzen i skoen trykkede på en knap, tiden var nu fast enten 1/90 sek. på de første generationer (hvor pæreblitz endnu var gængs) eller senere 1/125 sek. kun til elektronflash.

De fleste af modellerne havde blændeprioritering, dvs. man valgte en blænde på objektivet. Dette valg blev overført til fotocellen enten ved en kile eller et grågraderet felt, hvorefter elektronikken kunne vælge tiden. Denne tid vistes i søgeren med et viserinstrument. MB og ML havde LED-markering af tiden. ML kunne stilles om til program som Pxx og AL modellerne. Disse havde så blot LED-advarsel. Lysmåleren var på de fleste modeller indstillet til vægtning af motivets midterfelt.

Minox 35 GT- E åben og lukket buet klap

På MB og ML brugtes Si-fotocelle, som var hurtigere. Her kunne elektronikken bestemme belysningstiden, inden lukkeren startede, nemlig når udløseren var halvt nede. Tiden blev gemt, indtil udløserknappen trykkes helt ned, og eksponeringen startede. Det betød, at man kunne bestemme eksponeringen i en retning (midterfelt), men vælge en flytning af motivet (nyt midterfelt) med knappen halvt nede for derpå at eksponere ud fra det oprindelige midterfelt. Denne lukker havde længste tid på 1 sek. og korteste 1/500 sek. M-modeller var huset med den bredere søger, idet der skulle være plads til den CdS celle, som styrede LED tidsvisningen i søgeren.

AL modellen havde område fra 1 sek. til 1/300 sek. og tidsautomatik ud fra tre lyssymboler (blændetrin). Blitz styredes ud fra tre afstands-symboler (en, to eller tre personer) som egentlig var blændetrin. Der var kun en rød LED i søgeren, som varslede om lange tider. Den afvigende AF model havde også programautomatik og DX kodering

I serierne PL og PE var automatikken ren programautomatik. Ud fra den målte lysintensitet valgtes en kombination af tid og blænde. Egentlig lå tidsområderne fast bestemt af ISO valget. Fotografen kan ikke ændre på denne kombination. Reelt er automatikken en lysværdiautomatik. Lukkeren arbejdede fra 15 sek. (ved ISO 25) til 1/500.

Filmhastigheden valgtes, undtagen på de sidste DX koderingsmodel (GT-X, AF, ...) ved indstilling i kameraets bund. I de små serier kan ovenstående variere.

Batterier til Minox 35 kameraer

Der findes to former for batteribrønd i Minox 35 modellerne. Der er adgang til begge fra kameraets forside, når kameraklappen er nede.

De fleste modeller startende med den første EL model har et skruedæksel til mønt.

De seneste modeller MB og ML har et skydedæksel – 5-sidet figur som er endestykket på en batteriholder. Dette låg forskydes lidt og trækkes ud.

Oprindelig var kameraerne beregnet til et 5,6 V kviksølvsbatteri. Typebetegnelsen var 27PX og her var batteriet 20 mm langt og med en diameter på 12,7 mm. Brønden bag skruedækslet var beregnet til dette batteri. Som følge af brokoblingen var de 5,6 V ikke kritisk.

Senere gik Minox over til 6V sølv, lithium eller alkalisk batteri med betegnelsen PX28. Dette batteri var 25,2 mm lang og 13 mm i diameter og passede i batteriholderen nævnt under 2. De senere G-modeller samt kameraer, der havde været til service fik adapter, der passede til den gamle brønd og som kunne bruge 4 stk. SR44 eller tilsvarende batterier. Det var muligt at bruge de fire SR44 som kilde uden at ændre på ISO tallet. Jeg foretrækker SR44 (sølv) frem for LR44 (alkalisk), da den første type holder spændingen medens den sidste taber spænding ved brug.

For kameraer med brønd type 1 uden adapter gjaldt, at brøndens sider **ikke** var isoleret fra bundelektroden, 27PX var lakeret eller havde plastik på siden. Når man så kom fire SR44 i brøn-

Minox 35PE PL - De to rene programkameraer.

den, blev de kortsluttet. Klip et stykke gammel film højde 18 mm og ca. 40 mm langt. Rul det stramt op og kom det i brønden. Lad det vikle sig ud. Siderne er nu isoleret og fire SR44 kan dropes ned.

Opstår der et længdeproblem med en for kort stak batterier, kan der lægges alufolie ind i adapteren.

AF kameraet kan også bruge fire SR44 men placeret på en helt anden måde.

Minox AF kamera - Det anderledes autofocus-kamera .

Kilder

Gerald Steinbachs hjemmeside, tysksproget:

<http://minox.fotohistoricum.de/>

Leif Johansens Minox 35 hjemmeside:

http://www.kamerasamling.dk/minox/historie_minox.html

og specielt "Stammbaum":

<http://www.kamerasamling.dk/minox/stammbaum.html>.

Camera-wiki

Kadlubeks Kamera Katalog

Rolf Kasemeier: Minox 35 Fotomagazin Buch ISBN 3-925334-02-5

(flere versioner, kun antikvarisk)

G+G Urban Verlag

Billedgruppen

Gerhard Ryding

Kommende møder

Torsdag 22. februar

Elfelts arv rører på sig

I mere end seks år har Lennart Weber gravet i kgl. hoffotograf Peter Elfelts arkiver, og det er der kommet to store fotobøger ud af. Men samtidig har gravearbejdet rykket betydeligt ved arkivernes status. Både hos Det Kgl. Bibliotek og Danmarks

Radio har bøgerne skabt fornyet interesse om de gamle arkiver, og begge steder arbejdes der på at langtidssikre det historiske materiale. Det vil Lennart fortælle mere om ved dette møde. Samtidig vil han fortælle om nye spændende fund, der er dukket op efter udgivelsen af Arven II i efteråret 2017.

Glaspladenegativet til dette foto blev fundet i sommeren 2017. Det viser et hidtil ukendt foto af de tre børn, som Peter Elfelt fik i sine to ægteskaber med Emilie (1892-1897) og Vilhelmine (1869-1955). Billedet er fra 1906 og fra venstre ses Else (1894-1915), Anker (1896-1913) og Torkel (1899-1958).

Torsdag 22. marts

Fotografen Emilie Langkjær

I Objektiv nr. 151 findes en artikel om fotografen Emilie Langkjærs arbejde og liv på St. Croix, den største ø af tre øer i det gamle Dansk Vestindien. Imidlertid er den indsamlede historie – herunder

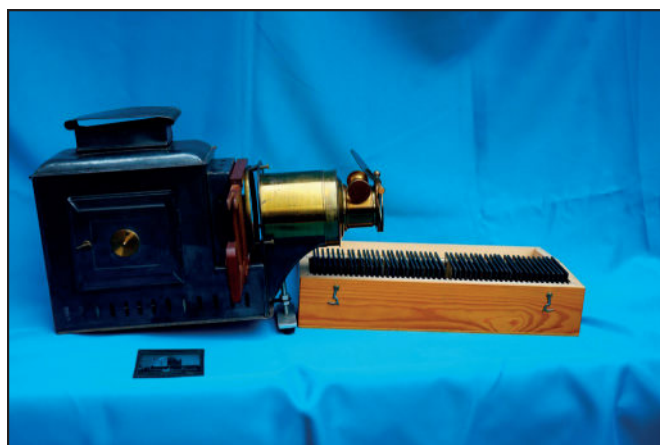
hendes mange fotografier – betydeligt mere omfattende, end hvad der var plads til at publicere. Andreas Trier Mørch vil i sit foredrag kompensere for dette og brede historien ud til også at omfatte de andre øer og hendes samtid.

Torsdag 19. april

Niels R. Jensen vil vise gamle håndkolorerede 8,5 x 8,5 cm dias. En professorfamilie kører rundt i Danmark i deres åbne bil, ca. 1935.

Der benyttes en projektor fra dengang, man benyttede kulbuelys.

Mødereferater

Torsdag 5. oktober
Af Philip Kofoed

Der var 19 fremmødte til sæsonens første møde. Da det var første møde, var der ikke planlagt foredrag, i stedet kunne folk fortælle om "siden sidst".

Gerhard fortalte at en af hans venner har købt en stor del af depotsamlingen fra fotomuseet i Herning (kabinet-, visit- og stereofotos). Gerhard har købt ca. 15.000 af disse, og vil gennemgå dem alle og sætte dem løbende til salg. Det sker efter folks interesselister, så de der er interesserede i en fotograf/by kan erhverve nyt. Andreas tilbød at holde et foredrag til vores møde i marts, og fortalte også om sin seneste tur til fotografiets dag på fotomuseet i Horten i Norge.

Tune viste et album han havde købt, med billeder fra en families to ture til Bornholm i 1946 og 1947. Måske vil Ann Vibeke senere holde et foredrag med fotos, fra russernes tid på Bornholm. Fra fotomuseet har han fået en bog retur, som han i sin tid forærede dem. Bogen er udgivet i 1889, med historie om fotografiets første 50 år. Måske bliver bogen senere scannet, for at blive lagt på foreningens website.

Peter har været leverandør af fotos til en svensk bog om badesteder på Kullen. Niels tilbød på et tidspunkt at holde foredrag, over en lysbilledserie fra 1930'erne. Det bliver givetvis til mødet i april. Per har i løbet af sommeren fået ca. 4.000 billeder til sin samling. Han har haft god success med at finde oplysninger om mange af sine fotografier, bl.a. via lokalhistoriske grupper på Facebook. Leif have fået fat i et interessant stereofoto fra en ballonfærd foretaget af Goddard. Han havde også fået kontakt med den tidligere leder af DRs billedarkiv, og det vil der givetvis komme noget godt ud af.

Ann Vibeke arbejder pt. med den bornholmske fotograf Bendt Kjøller. Hun har fået en del fotos derfra. Hun arbejder også for tiden med fotografparret Nyholm-Olsen fra Svaneke, og har kontakt med et barnebarn af dem. Også efterfølgeren Karen Hansen arbejdes der med. Der kommer en artikel i Objektiv senere. Hun kunne også fortælle en fantastisk historie om et fund af en ukomplet stereo-pladesamling, men hvor det via Facebook lykkedes at lokalisere resten af samlingen.

Aftenen afsluttedes med en miniauktion ledet af Andreas, med diverse effekter fra medlemmerne.

Salg af foto

En større samling af visitkortfoto sælges

Samlingen stammer fra Danmarks Fotomuseum i Hernings magasin

Pris pr. stk. kun kr. 10,-

Har du bestemte ønsker om en dansk fotograf, en bestemt by eller landsdel, bedes du sende et brev med ønsker til

Gerhard Ryding, Pedersborgvej 14, 2635 Ishøj
Tlf. 4399 6675 - Mobil 2644 0300

Eller evt. sende en mail til fotograf Aasmul med angivelse af ønsker, navn og tlf. nr.

E-mail: aasmul@fotograf-aasmul.dk

Mit seneste fund

Af Ole Hesager

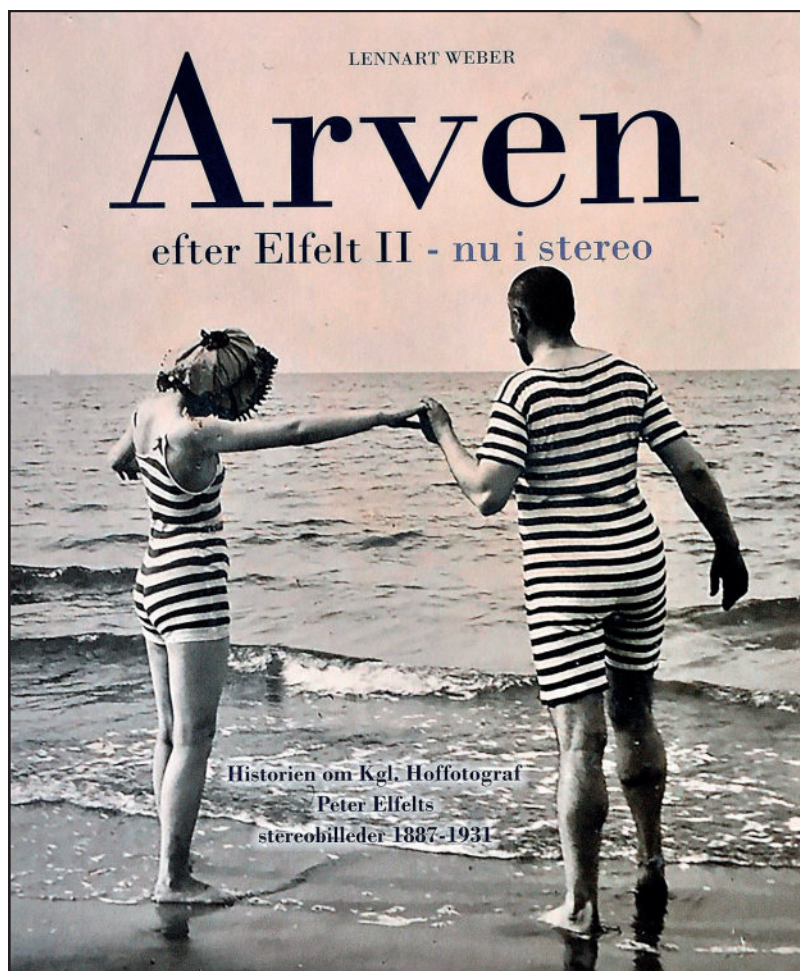
Den 14. og 15. oktober var der loppemarked i Forum, og der fandt jeg et usædvanligt billede. En ung mand med en skudt ørn. Den unge mand hedder G. Suhr. Havørnen er skudt ved Maribo sø på Lolland, og billedet er taget af Sophus Nissen i

Maribo. På billedet til højre er den unge mand indkaldt som soldat. Soldaterbilledet er taget af fotografen Johannes Olsen i Rigensgade 28, København. Begge billeder er formentlig taget i begyndelsen af 1900-tallet.

Bog- & Udstillingsomtale

Svend Erik Jeppesen

Arven efter Elfelt II – nu i stereo

Lennart Weber

ISBN 978-87-93220-10-2

Webers Forlag 2017

Pris 349,95 kr.

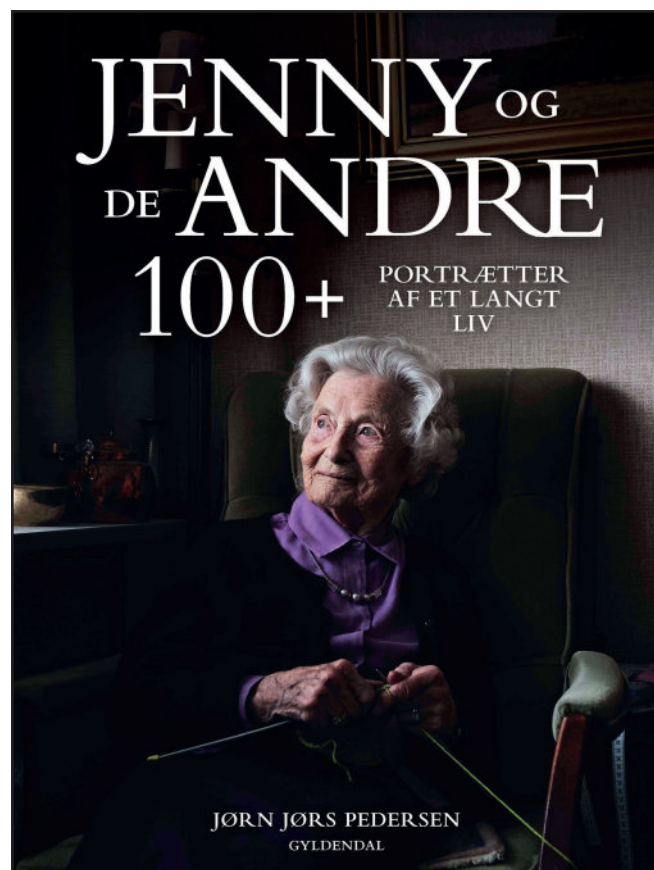
Af Klaus-Eckard Riess

Alt som vi troede, at der snart ikke kunne koges ret meget mere suppe på kongelig hoffotograf Peter Elfelt, præsenterer Lennart Weber denne fantastisk smukke og indholdsrige bog. Den er blevet til i samarbejde med Danmarks Radio, som i 50 år har haft Elfelts mange glaspladenegativer gemt i kælderen. Omtrent 500 af disse har nu fundet vej til det foreliggende dejlige værk.

Efter at have fået noget at vide om stereobilledets historie og være blevet oplyst om det grundlæggende i stereoteknikken, kan vi blade os igennem hundredevis af spændende og interessante billeder fra det gamle Danmark. Men der er også motiver fra den store verden, fra Dansk Vestindien, Grønland og Færøerne, fordi Peter Elfelt har opkøbt andre fotografers stereobilleder. Allerede i 1887 var han begyndt på at opbygge sit Stereoskop Galleri, som han fortsatte med at udvide helt frem til 1931. I alt ca. 8.000 stereobilleder blev det til. At der deriblandt også kan nydes Elfelts fotos af let påklædte eller helt bare damer, skal ikke forblive ufortalt. Und dig selv fornøjelsen at se det hele i 3D ved hjælp af den medfølgende forstørrende lorgnet, som er vedlagt bagerst i bogen.

Side fra bogen 'Arven efter Elfelt II'.

Bogen har forord af Lise Nørgaard, som fyldte 100 år i juni 2017.

Jenny og de andre 100 + Jørn Jørs Pedersen

ISBN 978-87-02230-93-2

Gyldendal 2017

Pris 249,95 kr.

”Jenny og de andre 100 +” er en livsbekræftende historie om at nå over den høje alder af 100 år. Jørn Jørs Pedersen har forfattet en portrætbog, der i ord og billeder skildrer en gruppe aktive mennesker, der modigt og vedholdent har insisteret på at holde fast i livet igennem ét århundrede, fyldt med omvæltninger, industriel og teknologisk revolution og ikke mindst to verdenskrige.

På godt og ondt beretter de portrætterede om vejen gennem det lange liv og om de gode oplevelser, der har motiveret dem til at holde fast, også selv om der har været vanskelige tider og svære perioder.

”Jenny og de andre 100 +” er et unikt stykke danmarkshistorie fra Første Verdenskrig og frem til i dag, beskrevet gennem den personlige fortælling og rigt illustreret med smukke fotos af de portrætterede og deres omgivelser.

Jens fik en violin af børnebørnene til sin 99 års fødselsdag. Og nu, efter en pause på mere end 80 år, spiller han ca. 15 min hver dag.

Medlemsorientering

Møder, foreningsmeddelelser, anvisningssalg og nyheder

Svend Erik Jeppesen

Landsmøde og generalforsamling Lørdag 14. april 2018 i Middelfart

Kommende møder

9.12. – 16.1. – 3.2. – 15.2. – 15.3.

Julemøde

Lørdag 9. december

Loppemarked og juleanvisningssalg

Østerbrohuset

Århusgade 103

2100 København Ø

11:00 Lokalet åbnes

12:00 Loppemarked og opstilling til anvisningssalg

14:00 Årets store anvisningssalg begynder og styres som traditionen byder af Andreas Trier Mørch og Sverre Hugo

Ca. 16 Afslutning og fælles oprydning

Torsdag 18. januar

Nikon 100 år 1917 – 2017

Fra rustningskoncern til berømt kameraproducent. Klaus-Eckard Riess vil underholde om Nikon Corporations historie og krydre med nogle af sine egne indtryk og oplevelser fra mødet med det store japanske firma og med japanerne.

Lørdag 3. februar

Jyllandsmøde

Østergades Forsamlingshus

Østergade 33

5500 Middelfart

09:30 Lokalet åbnes

10:00 Loppemarkedet begynder

11:30 Miniudstilling om WERRA med nogle ord om Carl Zeiss Jena efter krigen og den usædvanlige anledning til fremstillingen af kameraet.

12:00 Frokostpause, mad i forsamlingshuset til rimelig pris.

13:00 Foredrag ved Vagn-Ebbe Kier

Det menneskelige bag teknikken

Vagn-Ebbe Kier causerer om fotografiet helt fra Christian 8. og Daguerre frem til nutidens iPhone-kameraer, og hvordan det har udviklet sig således. Helt sikkert et anderledes foredrag end I er vant til.

14:30 Skrotsalget begynder

16:00 Afslutning og fælles oprydning

Torsdag 15. februar

Viewmaster

Bjarne Lauder beretter historien om William Gruber og firmaet fra 1938 og frem. Viewmaster hjul og betragtere igennem tiderne. Viewmaster kameraer og projektere.

Endvidere også gennemgang af andre mærker af samme format, både hjul og betragtere, som f.eks. MEOPTA, Stereo Rama, Sight Seer, Photoscope, Alto Relevo, Arpa og Lestrade.

Torsdag 15 marts

Portrættet i dagspressen

Torben Stroyer fortæller om sine år som pressefotograf med en baggrund som portrætfotograf.

Torben Stroyer er født af fotografer i Vordingborg, uddannet portrætfotograf 1962-1966 hos Erik Krøyer i Nykøbing Falster, reklamefotograf hos Poul Ib Henriksen i Aarhus, og fra 1967 eget portrætatelier med fotograf Hanne Stroyer i Aarhus. Fra 1973 pressefotograf på Demokraten og fra 1979 til 1991 ansat som pressefotograf på Jyllands-Posten.

Mødereferater

Torsdag d.21. september 2017

Af Tune Laug

Lille og vågen, markedsføring – i praksis

Morten Larsen fortalte om sine 50 meget aktive år som grossist i fotobrachen. Mortens far havde grundlagt Mola Foto som forhandlede Konica i Danmark, og det firma videreudviklede Morten gennem en meget innovativ og aktiv markedsføring. Som Morten nævnte, - de store grossister siger meget, - ikke de små, så man må ”tage téten.” Man skal være passioneret/ forelsket i sine produkter, og give sine kunder oplevelser.

Morten gav efterfølgende mange interessante eksempler på den aktive og opsøgende markedsføring, gennem forskellige former for sponsering, f.eks. indenfor fodbold (Danmark – Uruguay 1986), safariture, ”Ugens Konica-vinder gennem 26 år i BT, specialtryk og flotte farver på kameraerne, fotopræmier hos ”morgennisserne”, America’s Cup Danmark, Den danske Himalayaekspedition. Også Mortens annoncerede tur ud i rummet kastede megen PR af sig, selv om den endte med ikke at blive til noget. Morten har skrevet en stor gennemillustreret bog om sine 50 år i fotobranchen, og bogen er anmeldt af Klaus-Eckard Riess i ”Objektiv” nr.149, s.36.

Senere slog Konica og Minolta sig sammen, og Morten Larsen har nu i en årrække kastet sin kærlighed på fotokunst i verdensklasse gennem sit firma Molaart. Også her er Morten i front,

Danmark og danskerne er endnu ikke særlig optaget af fotokunst som visse andre lande vi ofte

sammenligner os med. – Vi er meget velkomne til at besøge Mortens Galleri, - se mere info under Molaart.dk

Aftenen sluttede som vanligt med skrotsalg fra medlemmernes foto-gemmer.

Lørdag 30. september

Af Leif Johansen

Mødet i Middelfart forløb ud fra de velkendte rammer.

Der var mødt ca. 26 medlemmer. Grundet dette beskedne antal lagde Leif Johansen op til en ændring af mødetidspunktet. De seneste år har vist, at flere medlemmer udnytter de billige rejsemuligheder i september og derfor ikke kan komme i denne måned. Bestyrelsen vil få forelagt et forslag om at placere mødet den sidste lørdag i oktober i stedet for september.

Der var ingen miniudstillinger i år. Efter frokost fortalte Niels Resdahl Jensen med engagement om sine panoramaoptagelser. De flotte billedeksempler optaget fra toppen af byggekraner og kirkespir viste, at han i hvert fald ikke lider af højdeskræk.

Formidlingssalget gik til alles overraskelse godt trods det lave antal deltagere. Købelysten var stor, og der blev udsolgt på nær et par billeder. Priserne var som vanligt moderate.

Torsdag 19. oktober

Af Tune Laug

Objektivers forskellige måde at forme billeder på.

Kenneth Olsen, som sidste år i DFS gav os et fornemt indblik i kamerareparationer, åbnede denne mødeaften op for en speciel interesse han har: at sammenligne optagelser med forskellige objektiver med cirka samme brændvidde. Vil to objektiver af forskelligt mærke, med samme blænde give forskelligt udtryk? – Ja, det kan de godt, f.eks. havde Kenneth erfaret at Hasselblad tegner en hård overgang fra fokuspunktet til forgrund/baggrund, mens f.eks. visse Zeiss-objektiver tegner en mere blød overgang. Men samlet set er der mange faktorer der spiller ind i billedets udtryk, bl.a.:

Foto: Torben Stroyer.

Antal blændeblade, glastypen, linsekonstruktionen, coatningen, blænden og blændeværdien. Sidstnævnte illustrerede Kenneth med flere interessante eksempler, hvor baggrund og forgrund langsomt ændrede sig efterhånden som han bevægede sig fra største blændeåbning til den mindste. En interessant baggrund kan f.eks. være lamper eller reflekterende vand.

”Kameraet tegner billedet og optikken skaber billedet” sagde Kenneth sammenfattende, og han inspirerede os til selv at eksperimentere med forskellige objektiver og blændeåbninger, og anbefalede at udvide mulighederne ved brug af adaptere. Kenneth havde en god dialog med tilhørerne undervejs i foredraget, og efter foredraget fik vi også en livlig diskussion med mange involverede. Aftenen sluttede med det faste skrotsalg.

EFTERLYSNING

Jeg har brug for din hjælp til en bog om ”Nellerødmanden”. Via Objektiv, Fotomuseet og Museum Nordsjælland er der rimelig styr på hans kameraproduktion.

MEN - alt det andet!!!

Har du kendskab til stereoskoper, violiner, møbler, mejetærskere - ja kort sagt alt fra JPA's hånd, så kontakt mig snarest.

Lennart Weber

Lennart.weber@outlook.com eller tlf. 40103898

Meddelelse fra kassereren

Medlemmer med bopæl i Danmark

Kontingentet på **375,- kr.** for 2018 bedes indbetalt snarest eller senest 5. februar 2018.

Indbetaling kan ske ved enten at benytte girokortet nedenfor (det koster 40,- kr. i bank eller posthus) eller ved at indbetale (gratis) via netbank på:

Reg.nr. 1551 Kontonr. 1506447

Kontingentet vil også kunne indbetales kontant til kassereren ved medlemsmøderne i januar/februar 2018.

Medlemmer med bopæl uden for Danmark

Medlemmer i Norden eller i øvrige Europa bedes indbetale kontingentet på **425,- danske kr.** snarest eller senest 5. februar 2018 via:

SWIFT-BIC: DABADKKK
IBAN: DK35 3000 0001 5064 47

Institutioner

Offentlige institutioner vil få en særskilt e-faktura med kontingentopkrævningen for 2018.

Nye medlemmer

Ole Brage
Hedevænget 32
2800 Lyngby

Michael Koch
Engelholmvej 9
4733 Tappernøje

Oplysninger om dansk kamerabygger søges.

En opfordring til at grave i de gamle gemmer!
Er der nogen, der kender noget til eller har stof om den danske kamerabygger

Kaj Bjørn Jensen

?

Så giv venligst besked til:

Klaus-Eckard Riess
riess@mail.tele.dk

eller til

Leif Johansen
leif@dagnyleif-johansen.dk

Julebilleder venligst stillet til rådighed af Ole Hesager.

Deadline

for indlevering
af stof til Objektiv

April
1. marts

September
1. juli

December
1. november

NJAL FOTO

Njalsgade 22. Tlf.: 3254-5590
www.njalfoto.dk

Goecker for shooters

www.goecker.dk

Butik i København: Hejrevej 37 - 2400 København NV
Butik i Aarhus: Sindalsvej 37 - 8240 Risskov
Tlf: 3582 1100

Anvisningssalg

Leif Germann Jensen

Anvisningssalgslisten til lørdag d. 30.09.17 i Middelfart

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbeholdning. Køber og sælger erklærer hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postopkrævning. Den, der afgiver bud for tredemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon, e-mail eller brev til anvisningssalgslederen: Leif Germann Jensen, Stationsvej 22, 2640 Hedehusene
tlf. 30 61 71 45 e-mail: leif.gj@mail.dk
Kommissionsbud modtages senest 2 dage før anvisningssalget.

Nr.	Beskrivelse	Limit	H.slag
1	Voigtlander Vito B, m. Color-Skopar 3,5/50 (flot)	50	
2	Voigtlander Vitomatic II, m. Color-Skopar 2,8/50 (flot)	60	
3	Voigtlander Bessamatic de luxe, m. Skoparex 3,4/35	170	
4	Akarelle, m. Xenar 3,5/50	20	
5	Asahi Pentax Spotmatic SP (krom), m. Super-Takumar 1,4/50	160	
6	Nikkormat FTN (sort) (uden objektiv)	140	
7	Nikkormat FTN (krom) (uden objektiv)	90	
8	Nikkormat EL (uden objektiv, uden batteri)	40	
9	Zeiss Ikon Ikonta (523/16), m. Tessar 3,5/75	30	
10	Daguerreotypi (kvind), i oval ramme	350	+
11	Daguerreotypi (ægtepar), i oval ramme	350	+
12	Nikon FM2, m. Micro-Nikkor 2,8/55	220	
13	3 Nikon-objektiver: Nikkor 1,8/50 + Nikkor 1,8/85 + Nikkor 4/200	300	
14	PC-Nikkor 2,8/35 (perspektiv kontrol)	650	
15	Rollei B35	80	
16	Kaiser reprostand med 4 lamper	20	
17	Zeiss Ikon Super Ikonta (A) (530), m. Tessar 3,5/7cm.	360	
18	Zeiss Ikon Ikonta (C) (521/2), m. Novar 3,5/10,5cm. og BT	100	
19	Krasnogorsk: Moscow (Moskva) Mod. 2, m. Industar 4,5/11cm. og BT	130	
20	Polaroid 545 Land Film Holder	100	
21	ZORKI-4K, m. Industar-50 f.3,5/50	80	
22	Lubitel 166 Universal (6x6 TLR), m. etui	20	
23	Anso Rediflex (6x6 bakelit TLR), m. BT	60	
24	Nikon Speedlight SB-11 flash, m. Instruction Manual	250	
25	Olympus OM10, m. Zuiko 1,8/50, Windert, Makinon 2,8/28 og Presenta 4-4,5/35-135	50	
26	Zeiss Ikon Ikonta f.3,5/75 og BT	450	
27	Zeiss Ikon Contaflex II, m. Tessar 2,8/45	40	
28	Komaflex-S, m. Prominar 2,8/65 + Tele & Wide lens set, æsker og manual	650	
29	Ihagee Parvula (4 x 6,5), m. Ihagee Anastigmat 4,5/70	250	
30	Talbot Ertree (4,5 x 6) klapkamera, m. Vidanar 4,5/7,5cm og Prontor	110	
31	Rolleicord V, m. Xenar 3,5/75 og BT	150	
32	3 bøger om kamerareparation og -restauring (Thomas Tomosi)	200	
33	Canon EF, m. Canon FD 1,4/50 og brugsanvisning	320	
34	Tokina f.8/500mm. (til Canon) - med taske.	80	
35	Zenit TTL, m. Helios-44-2 f.2/58	70	
36	Jena 2,8/180 teleobjektiv (Pentagon-M42)	360	
37	Canon FT-QL, m. Canon FL 3,5/28, FL 1,8/50, FL 3,5/100 og Canon Booster	260	
38	Canonflex RP, m. Super-Canomatic Lens R f.1,8/50	550	
39	Exakta Varex Ila, m. Carl Zeiss Jena Flektogon f.4/25	260	
40	Meyer Görlitz Telemegor f.5,5/250 (til Exakta)	50	
41	Meyer Görlitz Telemegor f.5,5/400	120	
42	Zorki-6, m. Industar-22 f.3,5/50	120	
43	Exakta Varex Iib, m. Tessar f.2,8/50	320	
44	Kopli Bellowsmat shift/til-bælg (til Exakta), med Noflexar f.3,5/105mm	110	
45	Kodak Retina I, (type 143), m. Xenar 3,5/5cm.	130	
46	Kodak Retina Reflex (type 025), m. Rodenstock Heligon f.2/50	120	
47	Kodak Retina II (type 142), m. Xenon f.2/50 og BT (uoriginal tilbehørssko)	100	
48	Balda Baldax (6x6), m. Meyer Trioplan f.2,9/7,5cm og Compur	110	

Anvisningssalgslisten til lørdag, d. 30.09.17 i Middelfart

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbeholdning. Køber og sælger erklærer hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postopkrævning. Den, der afgiver bud for tredemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon eller skriftligt til anvisningssalgslederen: Leif Germann Jensen, Stationsvej 22, 2640 Hedehusene
tlf. 30 61 71 45 e-mail: leif.gj@mail.dk
Kommissionsbud modtages senest 2 dage før anvisningssalget.

Nr.	Beskrivelse	Limit	H.slag
49	Minox EC m/emballage	180	
50	Sputnik stereokamera, 6x6 cm, taske, lukker virker	110	
51	Rollei 35 S, Sonnar 2,8/40 mm, etui, lukker virker	350	
52	Horseman Convertible, 5,6/62 mm, 6x9 cm bagstykke, lukker virker	500	
53	Exakta A, Version 5, kamerahus, 4x6,5 cm, lukker defekt	50	
54	Flektogon, 4/25 mm, Exakta	300	
55	Retina Curtagon, 4/28 mm, plastemballage	170	
56	Stereokamera, 8x17 cm	1000	
57	(TRUKKET TILBAGE AF SÆLGER)	+	
58	Seagull pladekamera, Eurynar 6,8/21 cm, 2 kassetter, stativ	450	
59	Rolleicord IV, Xenar 3,5/75 mm, taske	320	
60	Rollei Magic II, Xenar 3,5/75 mm	300	
61	Leitz Visoflex I med søgerup	110	
62	Leitz universalsøger	120	
63	ICA Sirene 135 (9x12), m. Extra-Rapid-Aplanat "Helios" f.8/13cm	70	
64	Contessa Nettel Cocarette (6,5x11)	60	
65	ICA Hallo 510 (8x10,5), m. Tessar 6,3/13,5	110	
66	Voigtlander Bessa (6x9), m. Voigtar 6,3	50	
67	Zeiss Ikon Nettar 515/2, m. Novar-Anastigmat 6,3/10,5	60	
68	Kodak Vestpocket Autographic (uden griffel)	80	
69	Minolta-16, m. Rokkor 2,8/22 og etui	30	
70	Minolta-16 MG-S (sort), m. Rokkor 2,8/23 og etui	110	
71	Mamiya-16 Automatic, m. Mamiya-Sekor 2,8/25 og etui	110	
72	Braun Nizo 116 (Super-8) i taske	10	
73	Fotobog: "Zeiss Ikon Cameras 1926-39"	30	
74	Fotobog: "Leica - The first fifty years"	60	
75	Fotobog: "Nikon rangefinder camera"	80	
76	Eskofot-Ultragon 1:9/210mm + Eskofot-Ultragon 1:9/150mm (forstør. optik)	10	
77	Rodenstock Rodagon 5,6/80 + Rodagon 4/28 (forstør. optik)	100	
78	Schneider Kreuznach G-Claron 9/240	40	
79	Kodak Retina Ia med BT + Kodak Retina Ib	60	
80	Canon Bellows M, i æske med brugsanv.	50	
81	Canon Lens FD 2,8/100 S.S.C., i læderetui	200	
82	Canon TX, m. Canon FD 1,8/50 S.C.	50	
83	Canon Lens FD 2/35	240	
84	Canon FT QL, m. Canon FD 1,8/50 S.C.	120	
85	Exa I, version 1, m. Meyer Primotar 2,8/50	50	
86	Exa Ia, version 1, m. Jena 2,8/50 og BT	50	
87	Jena 4/135 (til Exakta/Exa)	30	
88	Jena Biometar 2,8/120 (til Exakta/Exa)	150	
89	Iso-Göttingen Isonar 4/100 (til Exakta/Exa)	30	
90	Edixa-mat Reflex Mod. C med Edixa-Xenar 50/2,8 og 2 prisme- og 1 skaktsøger	90	
91	Panoramakamera KMZ Horizont Industar 28/2,8 fra 1969	500	
92			
93			
94			
95			
96			

Anvisningssalget 30.09.17 i Middelfart

REGNSKAB:

Hammerslag i alt: 14.700,00kr. fordelt som:

Hammerslag, lot 10-16 samt 26-91:

12.790,00 kr.

Heraf 25% til DFS:

3.197,50 kr.

Hammerslag, benefice-lot 1-9 samt 17-25:

1.910,00 kr.

Til DFS: 1.910kr. + 12,5%:

2.148,75 kr.

I alt til DFS:

5.346,25 kr.

2. oktober 2017
Leif Germann Jensen

Anvisningssalgsslisten til lørdag, d. 09.12.17 i København

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægger hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postopkrævning. Den, der afgiver bud for trediemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon, e-mail eller brev til anvisningssalgslederen: **Leif Germann Jensen, Stationsvej 22, 2640 Hedehusene**

tlf. 30 61 71 45 - e-mail: leif.gj@mail.dk

Kommissionsbud modtages senest 2 døgn før anvisningssalget.

Nr.	Beskrivelse	Limit	H.slag
1	Voigtländer Vito B, m. CVolor-Skopar 3,5/50		
2	Nikkormat FTN (sort) uden objektiv		
3	Zeiss Ikon Ikonta (523/16), m. Tessar 3,5/75 og Synchro-Compur		
4	2 objektiver til Pentax: Pentax-M 2,8/28 + Soligor Zoom-Macro 3,8-5,3/35-140		
5	Mickey Mouse betragter med Disney billeder		
6	Canon zoom Lens FD 5,6/100-200 + Canon Lens FD 2,8/28 S.C. + Tube FD 25		
7	Daguerreotypi, kvinde.	350	
8	Dechert:"Canon Rangefinder Cameras 1933-68" og Shell:"Canon Compendium"		
9	Rollei 16		
10	Minolta 16QT, med flash MG-S og manual		
11	Holmes stereoskop (træ)		
12	185 stk. udenlandske stereobilleder ("Neue Phot. Gesellschaft" og andet)		
13	Yashica-Mat, m. Lumaxar 3,5/80		
14	Olympus OM-1, m. G.Zuiko 1,4/50		
15	Pentax Spotmatic SP, m. Super-Takomar 3,5/28 + 1,8/55 + 3,5/135 + 4,0/200		
16	Asahi Pentax ES, m. Vivitar Auto Telephoto f:5,6/400		
17	Zorki-4, m. Jupiter-8 f:2/50		
18	Minolta SRT-100X, m. Sigma Zoom Master 3,5-4,5/35-70		
19	Minolta X-300, m.Soligor Tele-Auto 5,6/300		
20	Ihagee Exa (1952), m. Jena Tessar 2,8/50 + Jena S 4/135		
21	Exakta Varex IIb, m. Jena Pancolar f:2/50, Jena 4/135 og lupsøger		
22	Ihagee Balgennaheinstellgerät + Ihagee Diakopiervorsatz		
23	Exakta Varex IIb, m. Jena 2,8/35 og BT		
24	Jena Flektogon 2,8/35 med læderetui + Jena Flektogon 4/20 (med haze)		
25	Fotobog: "Exakta Cameras 1933 – 1978"		
26	Kodak Retina I (type 148), m. Ektar f:3,5/5cm. og Compur		
27	Kodak Retina II (type 011), m. Xenon f:2/5cm. og Compur-Rapid		
28	Kodak Retina IIa (type 016), m. Xenon f:2/50mm., Synchro-Compur og BT		
29	Canon FT-QL, m. Sigma 2,8/18mm. med indbyggede filtre		
30	Canon AE-1, m. Canon FD 3,5/135		
31	Æske med Canon Bellows FL + Canon Slide Duplikator + Canon FL f:1,8/50		
32	Canon TX, m. Canon FD f:1,8/50 S.C.		
33	Ihagee Exa Ia, m. Meyer Primotar 2,8/50 og BT		
34	Ihagee Exa IIb, m. Meyer Domiplan 2,8/50		
35	Emil Busch Rathenow Aplanat No.3 messingobjektiv m. trækasse og stikblænde		
36	Rollei 35 TE (sort), m.Tessar 3,5/40 og etui	500	
37	Daguerreotypi i træ-æske	400	
38	Voigtländer Bessa II, m. Color-Heliar 3,5/105, kontursøger, modlysblænde,taske	2000	
39	Nellerød-stereoskop, mærket: JPA 65M/M	2500	
40	18 stk. tidlige stereobilleder, flest fra Storbritannien	180	
41	17 stk. Elfelt stereobilleder, Brügge + Europa	170	
42	15 stk. Elfelt stereobilleder, Sydhavsøer	150	
43	8 stk. Elfelt stereobilleder, Sejlskibe	150	
44	13 stk. Elfelt stereobilleder, Norden med bl.a. Færøerne	150	
45	7 stk. Elfelt stereobilleder, badning ved Kullen	100	
46	26 stk. Elfelt stereobilleder, Kina, Japan, Saigon	260	
47	15 stk. Elfelt stereobilleder, diverse Danmark	150	
48	16 stk. Elfelt stereobilleder, badende børn	320	

Anvisningssalgsslisten til lørdag, d. 09.12.17 i København

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægger hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postoprævning. Den, der afgiver bud for tredjemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon eller skriftligt til til anvisningssalgslederen: **Leif Germann Jensen, Stationsvej 22, 2640 Hedehusene**

tlf. 30 61 71 45 - e-mail: leif.gj@mail.dk

Kommissionsbud modtages senest 2 døgn før anvisningssalget.

Nr.	Beskrivelse	Limit	H.slag
49	16 stk. Elfelt stereobilleder, bade/strandbilleder	320	
50	14 stk. Elfelt stereobilleder, diverse Europa	140	
51	10 stk. Elfelt stereobilleder, badepiger	400	
52	10 stk. Elfelt stereobilleder, badepiger	400	
53	12 stk. Elfelt stereobilleder, badepiger	480	
54	44 stk. Elfelt stereobilleder, museumsbilleder	250	
55	16 stk. Elfelt stereobilleder, badepiger	500	
56	16 stk. Elfelt stereobilleder, badepiger	500	
57	Rolleiflex SL M sort+3 orig. obj.+orig. bælgudstyr (flot)	1500	
58	Voigtländer Superb (6x6), 1. model (1933) m. Skopar 3.5	1000	
59	Voigtländer Bessa II (6x9), m. Color-Skopar 3.5 (flot)	1500	
60	Voigtländer Vitessa, m. Color-Skopar 3.5 +BT (flot)	600	
61	Kowa/SIX (6X6) m. orig. obj. Kowa 2,8/85 (meget flot)	1200	
62	Russisk Leica II firbenskin, ukomplet, kun til pynt		
63	Nikon Coolpix 950, m. Nikon Wide Converter WC-E63	(OK)	
64	Minolta XE-5, m. MC Rokkor-PF 1,7/50	(OK)	
65	Diax Ia, m. Xenar 2,8/45		
66	Praktika FX, m. Jena Tessar 3,5/50		
67	Akarelle, m. Xenar 3,5/50 + Xenagon 3,5/35 + Xenon 2/50		
68	Kodak Signet 35, m. Ektar 3,5/44 og BT		
69	Rolleiflex T1, m. Tessar 3,5/75, lysmåler samt BT		
70	Contax II, m. Sonnar 1,5/5cm. (uoriginal synkronisering)		
71	Voigtländer Vitessa, m. Color-Skopar 3,5/50, modlysblænde og BT		
72	Voigtländer Bessamatic, m. Color-Skopar 2,8/50		
73	Voigtländer Prominent I, m. Ultron 2/50 og modlysblænde		
74	Rollei A110, i org. gaveæske med blitz og læderetui		
75	Yashica Mat-124 G (6x6 TLR), m. Yashinon 3,5/80 og BT		
76	Pentax MV1, m. Pentax-M 2,8/40 og Winder		
77	Nikon EM, m. Nikon Series E 1,8/50		
78	Nikkormat FTN, m. Chinon 2,8/35		
79	Verascope Richard Stereoscope, m. danske glas-stereodias (4,5x10,5cm.)		
80	Unis France Stereoscope, m. mange glas-stereodias (6x13cm.), bl.a. biler		
81	Exa II, m. Meyer Telemegor 5,5/250		
82	Retina II (type 142), m. Xenon 2,8/5cm. og BT	(flot)	
83	Kodak Retina Reflex (type 025), m. Xenon-C 2/50, modlysbl., filtre og BT	(flot)	
84	McKeown Pice Guide to Cameras 1987-88		
85	Canon AT-1, m. Canon FD 1,8/50	(uden batteri)	
86	Canon FD 2,8/28 vidvinkel + FD 3,5/135 tele + FD 4/200 tele	(alle med etui)	
87	Pentax ME Super, m. SMC Pentax-M 2/50		
88	Pentax ES II, m. Takumar 1,8/55 + Takumar 3,5/135		
89	Pentax K1000, m. SMC Pentax-M 2/50 + SMC Pentax-M 2,8-4/40-80 zoom		
90	Zeiss Ikon Contina, m. Pantar 2,8/45 + Zeiss Ikon Tenax, m. Tessar 2,8/50		
91	Canon ion Still Video Camera RC-251, i org. emballage med tilbehør		
92	Canon Digital Ixus 70, med lader, brugsanvisning, SD-card m.m.	(OK)	
93	FED-2, m. Industar Ñ-26M 2,8/52		
94	FED 3, m. Industar Ñ-61 2,8/53		
95	FED 1 (№105486), m. Fed 3,5/50		
96	Retina IIIC, m. Xenon 2/50 (lukker sløv)		

Bestyrelse & Redaktion

Bestyrelse

Formand

Svenn Hugo
Orebyvej 27, Rørbæk
4990 Sakskøbing.
Tlf.: 5470 5595
vildmanden@email.dk

Næstformand

Andreas Trier Mørch
Rigensgade 5, 1th.
1316 København K
Tlf. 3314 1408
andreastriermorch@gmail.com

Sekretær

Tune Laug
Vanløse Allé 80
2720 Vanløse
tlf. 6199 2715
laugnell@gmail.com

Kasserer:

Jesper Bruus Pedersen
Overgaden oven Vandet 82, 1.tv
1415 København K.
Tlf.: 2172 4202
jesperbruus@gmail.com

Anvisningssalgsleder

Leif Germann Jensen
Stationsvej 22
2640 Hedehusene
Tlf.: 3061 7145
leif.gj@mail.dk

Web-master &

møder vest for Storebælt

Leif Johansen
H.C. Andersens Vej 7
6100 Haderslev
Tlf.: 7452 6038
leif@dagnyleif-johansen.dk

Bestyrelsesmedlem

Klaus-Eckard Riess
Opnæsgård 53, 2.tv
2970 Hørsholm
Tlf.: 4586 6810
riess@mail.tele.dk

Redaktion

Artikler

Klaus-Eckard Riess (Ansv.)
Opnæsgård 53, 2.tv
2970 Hørsholm
Tlf.: 4586 6810
riess@mail.tele.dk

Medlemsorientering mm

Svend Erik Jeppesen
Skovvej 17
2950 Vedbæk
Tlf.: 6150 2124
sej2950@gmail.com

Layout

Niels-Ove Rolighed
Peder Munks Vej 81
9300 Sæby
Tlf.: 2278 0344
nor@kanok.dk

Møder i København & Middelfart

København

Den 3. torsdag i månederne september-marts kl. 19:30.
Østerbrohuset, Århusgade 103, 2100 København Ø.

Middelfart

Møder i april, september/oktober og januar/februar.
Østergades Forsamlingshus, Østergade 33, 5500 Middelfart.

Medlemsskab

Anvisningssalg

afholdes ved generalforsamlingen i
Middelfart i april, samt vest for
Storebælt i september/oktober.
Desuden i København i december.

Anvisningssalgsbetingelser

Henv.: Leif Germann Jensen
Tilmelding af fotografika senest
1. marts, 1. august og 1. november.
Bud kan fremsendes pr. tlf. eller
brev.
Medlemskab af DFS er obligatorisk
for deltagelse i anvisningssalg.
Sælger og køber betaler hver 12,5%
i salær til DFS.

Loppemarkeder

afholdes i januar/februar, april,
september/oktober samt december.

Kontingent

Danmark kr. 375.-
Udland kr. 425.-
Netbank: Konto nr. 1551 1506447
SWIFT-BIC: DABADKKK
IBAN: DK35 30000001 5064 47

Medlemsperiode

1. januar til 31. december.
Girokort fremsendes i december.
Indmeldelse pr. 1/10-31/12 kr. 85,-
Objektiv udsendes i april, september
og december.

Adresseændring eller udmeldelse:

Henvendelse til kassereren.

Æresmedlem

John Philipp

Objektiv

Objektiv udsendes kun til medlemmer
af DFS og forhandles ikke kommercielt.
Redaktionen gør opmærksom på at ar-
tikler ikke nødvendigvis afspejler for-
eningens holdning.
Indsendt materiale er underlagt bladets
layout.

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk,
fotografisk eller anden gengivelse af
skriftet, samt dele deraf, er kun tilladt
efter skriftlig tilladelse fra Dansk Foto-
historisk Selskab.

No part of this publication may be re-
produced in any form without permissi-
on in writing from DFS.

Web-site:

www.objektiv.dk

BOUTIQUE
Copenhagen

